CHRISTO-PHOROS

A Soproni Evangélikus Egyházközség lapja

ingyenes kiadvány

XXIV. évfolyam, 5. szám

2017. reformáció – Reformation 2017

Örökölt vár

Isten a mi oltalmunk és erősségünk, mindig biztos segítség a nyomorúságban. Azért nem félünk, ha megindul is a föld, és hegyek omlanak a tenger mélyébe; […] A Seregek URa velünk van, Jákób Istene a mi várunk. (Zsolt 46,2-3.12)

Biztonságra, védelemre vágyunk. Hogy azt érezhessük, nem vagyunk kiszolgáltatva az ellenséges vagy talán csak annak hitt erőknek, hogy legyen, ami megtart a bizonytalansággal szemben. Ezért nagy vigasztalás annak az evangélikus jelmondatunknak a tartalma, amivel a 2017-es évben talán még hangsúlyosabban szembesülünk, ami szerint erős várunk van.

Amikor a birodalmi átok alá vetett, tehát mindenki szabad prédájának tekintett Luther Márton elhagyta a számára menedéket nyújtó Wartburg várát, ezt írta az őt védelmező Bölcs Frigyes választófejedelemnek: „Wittenbergbe sokkal magasabb védelem alatt megyek, mint a fejedelemé." Oltalomként tekintett Istenre, akárcsak a zsoltáros. Sőt, a legbiztosabb erősségként, ami többet ér a látható uralkodóknál, seregeknél és falaknál. A reformáció elindulásának ötszázadik évfordulóján bennünket is arra figyelmeztet a 46. zsoltár, hogy nem a reformációi emlékezés, nem Luther Márton, de nem is a megújítási törekvések tartanak meg. Egyetlen erős várról szól az ének. Kulturális, gazdasági, társadalmi kincsek, amiket a reformáció örökségének szoktunk tekinteni, eltörpülnek a reformáció igazi központi értéke, egyetlen békességünk és segítségünk, Jákób Istene, a mi várunk mellett.

Mire jó az a vár, akit a reformátoroktól és a 46. zsoltár szerzőjétől örököltünk? Védelemre az ős ellenség ellen. Az ős ellenség nem a katolikusok, nem Tetzel, Cajetan vagy a Habsburg seregek. A mi oltalmunk és erősségünk ennél nagyobb nyomorúságból akar és tud minket kisegíteni. Hajlamosak vagyunk arra, hogy egyes ismerőseinket tekintsük ellenségnek vagy legalábbis ellenfélnek. Ettől óv minket a mi Urunk a 46. zsoltáron keresztül. Rámutat arra, hogy a legveszélyesebb ellenség bennünk él. De főleg rámutat arra az erős várra, aki megvéd tőle.

Tóth Károly

Lélek-zet

„Vegyétek fel a Léleknek kardját, mely az Isten beszéde.” Ef 6, 17

A keresztyénségnek is vitézekre van szüksége, akik az ellenséget le tudják verni s az ördögöt lefegyverezve, meg tudják szégyeníteni. Ehhez azonban erős harcosok kellenek, akik az igét jól értik, bírják, annak hamis értelmezését meg tudják cáfolni s az ellenséget saját fegyverével megverni. Mivel pedig mindenki nem lehet alkalmas az ige védelmezésére, szükség van igehirdetőkre és tanítókra, akik naponként tanulmányozzák az írást, azzal járnak és másokért is hadakoznak. De minden keresztyén is fegyverezze fel magát. Hit- és tanbeli bizonyosságát alapozza meg úgy az Isten igéjéből, hogy ellenállhasson az ördögnek s tudjon védekezni, mikor valaki el akarja téríteni. Így segítsen egyháza tanítását megvédelmezni és megtartani.

Luther Márton (Jer, örvendjünk, keresztyének!, 389. o.)

Katolikusok a reformációról

2017 meghatározó dátum a keresztények életében, mely felszólít az emlékezésre: emlékezni a reformációra és emlékezni Jézus Krisztus kérésére: *„legyenek mindnyájan egy!”* (Jn 17,21) Krisztus utolsó vacsorán elhangzott imádsága immár kétezer éve szólítja meg a keresztényeket, hogy úgy keressék az egységet, ahogy ezt Jézus első követői is igyekeztek megtenni, akik a különbözőségük ellenére képesek voltak hitelesen tanúságot tenni az evangéliumról.

2017 páratlan alkalom arra, hogy az egyre jobban növekvő közösségi szellemet és az egység vágyát még inkább megéljük, hogy így tanúságtételünk hiteles legyen a világ felé. Ehhez szükséges a Szentírás közös olvasása és a Szentlélek vezetésére való figyelem, aki a változó világ kihívásai közepette állandó megújulásra hív minden Krisztus-hívőt. Az ökumenikus párbeszéd elmúlt időszaka a katolikus–protestáns kapcsolatok kivirágzását és fejlődését hozta, mely mögött közös dokumentumok, ökumenikus találkozások és az egység megvalósításának határozott szándéka húzódik meg.

[…] A reformáció történeti kialakulása, résztvevői, főbb témái kölcsönösen hatottak az egyházak magatartására. Az 500. évforduló segítsen minden keresztényt, hogy egy változó világban is meg tudják vallani a Szentháromság egy Istenbe és Isten megtestesült Fiába, a mi megváltó Urunkba vetett hitünket. A lelki ökumenizmus és a segítő szeretet területén az egység útján járhatunk, ezért a közös emlékezés fejezze ki azt a kapcsolatot, amely már egyesíti az evangélikus és a római katolikus keresztényeket, hogy közös tanúságtételük által és az egység iránti elköteleződésükben egyre teljesebb fényben mutassák meg Krisztus arcát a világnak.

Legyen áldás egységtörekvéseinken! A Szentlélek, az egység Lelke irányítsa gondolatainkat, szavainkat és cselekedeteinket, és a mindenható Isten, mindnyájunk Atyja fogadjon el minket, Krisztusban testvéreket gyermekeinek!

Dr. Erdő Péter római katolikus bíboros, érsek
(A szembenállástól a közösségig.
Evangélikus-római katolikus közös megemlékezés a reformációról 2017-ben című kötet előszavában)

A lutheri reformáció törekvése: a nyugati egyház megújítása

A reformáció megindulásának ötszázadik jubileumi éve erős késztetést ad, hogy a reformációt úgy emlegessük, mint egységes mozgalmat. Mint olyan törekvést, amelyet különböző helyeken fellobbant őrtüzekként lehet jellemezni, amelyek mellett ugyanazt, de legalábbis valami nagyon hasonlót gondoltak és akartak az emberek. Ahol felfokozott érdeklődéssel fordultak a Szentírás felé annak magyarázatai helyett. Meg akarták ismertetni azt a tömegekkel, ezért lefordították és a korábbiaknál gyakrabban és többet beszéltek a mindenki számára érthető európai anyanyelveken a hit kérdéseiről. Az azonosságot látni érdeke volt és mindig is

érdeke azoknak, akik valamit meg akarnak változtatni, de azoknak is, akik úgy látják, hogy a változtatás veszedelmes. Így alakult ki, hogy mindkét oldalon megkülönböztetés nélkül használták és használjuk még ma is sokszor a reformáció elnevezést, protestánsok és katolikusok. Annak ellenére, hogy akármelyik oldalról is nézzük, a kép, az ellentétek, a múlt árnyalt megkülönböztetéseket kíván.

A következőkben a lutheri reformációval, annak nem a kezdetével, Luther fellépésével, de mégis korai szakaszával szeretnék foglalkozni. Azzal a korszakkal, amikor az evangélikus egyháznak azok az iratai keletkeztek, amelyeket a későbbiek, a második nemzedék is mértékadónak tekintett és ezért hitvallási iratnak nevezett. És ezeket abból a szempontból szeretném bemutatni, hogy ezekben hogyan és mennyiben tükröződik a reformációnak az eredeti törekvése, tudniillik az egyház megújításának a szándéka, és mennyiben fejeződik ki az egyház egységének, egyetemességének tudata.

Évszámokkal kifejezve ez az 1529 és 1537 közötti időszak. Az iratokat tekintve pedig Luther Kis kátéja és Nagy kátéja 1529-ből, a Melanchthon által készített Ágostai hitvallás annak Apológiájával (1530 és 1531), valamint Luther Schmalkaldeni cikkei és Melanchthon Értekezése a pápa hatalmáról és elsőbbségéről (1537).

Luther Kis kátéja és Nagy kátéja, 1529

Ez a két irat az, amelyet maga Luther a legtöbbre értékelt írásai közé sorolt. És a Kiskáté az, amelyik a reformáció iratai közül a legszélesebb körben terjedt el. Ezekben Luther feleleveníti a keresztyén hit tanításának sok évszázados hagyományát, azt a hagyományt, amely már élt az ókorban, élt a népvándorlás és a keresztyén Európa kialakulásának korában (gondoljunk Nagy Károlyra, vagy akár Szent István intelmeire, aki megemlíti Athanasius hitvallását). Azonban ez a hagyományt és a vele járó feladatot – többek között talán a csecsemőkeresztség általánossá válása és a keresztyén Európa biztos és langyos kényelmében lagymataggá váló egyház miatt – elhanyagolták.

A káték előszavában hallatlanul kemény szavakkal ecseteli Luther a fennálló helyzetet, amelyet személyesen tapasztalt:

„jól emlékszem arra az időre, sőt most is megesik naponta, hogy olyan tudatlan, öreg, vén emberekre akadunk, akik ebből semmit sem

tudtak, vagy még mindig nem tudnak, mégis élnek a keresztséggel és a szentséggel, és élvezik mindazt, ami a keresztyéneké."

A káték megírásával Luther hármas értelemben is beleáll a tanításnak a korábbi hagyományába.

Az egyik, hogy buzdítja a lelkészeket, hogy kötelességüknek tegyenek eleget, de a családfőket is, hogy tanítsák nemcsak gyermekeiket, hanem egész házuk népét. Valamennyi egyházi rendbe belekerül a tanítás kötelezettsége: évente rendszeresen többször (böjtben, ádventben), több napon át és maga is végzi ezt a munkát.

A másik, hogy vezérfonalat ad a gyermekek tanításához, ez a Kiskáté, amely egyszerűségével, rövidségével, magvasságával nemcsak a maga korában páratlan. Segédanyagot ad a lelkészeknek és a tanultabb, vagy hitben előrehaladottabb hívőknek is, ez a Nagykáté, aminek az aktualitását ma is példának vehetjük.

A harmadik pedig az, hogy a hit azon elemeinek a tanítását tartja szükségesnek, amelyeket az óegyháztól vagy a korai középkortól kezdve annak tartottak: Tízparancsolat, Miatyánk, Apostoli hitvallás, keresztség, gyónás, úrvacsora. És ezeknek a részeknek a magyarázatában nincs polémia, nincs hitvita. A lelkészek számára készült útmutatásában kifejezetten óvott attól, hogy például a Tízparancsolat magyarázatában azoknak a bűneiről beszéljenek, akik nem hallják őket, mint az egyházi vezetők, a pápa és a püspökök.

A Kis kátéhoz az elmondottakon kívül még hozzácsatolja a reggeli és esti imádság, valamint

az asztali áldás és hálaadás rendjét, amelyek a szerzetesi életrend olyan elemeit is tartalmazzák, mint a letérdelés, keresztvetés, és persze az elmondandó imádságok és szövegek.

Az Ágostai hitvallás, 1530

Az Augsburgban benyújtott Ágostai hitvallás magáévá tette a császári meghívólevél békességet sugalló hangját, miszerint a birodalmi gyűlés célja,

„hogy a pártfelek egymás véleményét és álláspontját a vallás kérdésében kölcsönös szeretettel, jóakarattal és türelemmel nyilvánosan meghallgassák, megismerjék és mérlegre tegyék, s így – a mindkét oldal írásaiban eltérően tárgyalt kérdéseket helyreigazítva – ezeket a dolgokat újra rendezni lehessen az egyetlen, egyszerű igazság és a keresztyén egyetértés irányában; így kövessük és őrizzük meg ezután az egyetlen, tiszta és igaz vallást, s amiképpen egy Krisztus [uralma] alatt vagyunk és küzdünk, ugyanúgy egy keresztyén egyházban is élhessünk, egységben és egyetértésben."

Melanchthon nemcsak visszhangozza és megismétli „az egy Krisztus [uralma] alatt" kifejezést, hanem ezzel a lelkülettel írja is meg a lutheránusok hitvallását, hogy még Luther is kénytelen azt írni, hogy ő nem tudna ilyen halkan lépni (leise treten). Valóban, a rómaiak szakértői nem sok cáfolni valót találtak, hiszen amit kifogásoltak, sok esetben az is inkább félreértés volt, vagy nem lett a római egyház közfelfogásává a trienti zsinaton. Cáfolatukban olyan sok volt az elismerés, hogy nemcsak a kortársak vették az Ágostai hitvallás elismerésének, hanem 450 évvel később a római egyház igen jelentős teológusai is elfogadhatónak, sőt mi több, hivatalosan is elfogadhatónak nyilvánították Melanchthon szövegét. A Praeceptor Germaniae, Németország tanítója persze kapott ezért hideget és meleget bőségesen, de irata mégis az evangélikusok névadó hitvallása lett. A hozzáállására és az egész lutheri reformációra jellemző része ennek a hitvallásnak, amit a püspökökkel kapcsolatosan mond:

„Nem azt kívánják gyülekezeteink, hogy a püspökök saját tekintélyük feláldozásával állítsák helyre az egyetértést, bár a jó pásztorokhoz még ez is illenék. Csak azt kívánják, hogy azokon az igazságtalan terheken könnyítsenek, amelyek újabb keletűek s az egyetemes egyház szokásával ellentétben nyertek jóváhagyást. Ezeknek a rendelkezéseknek kezdetben talán voltak elfogadható okaik, a későbbi időkben azonban már nem felelnek meg. Az is nyilvánvaló, hogy némelyiket tévedésből fogadtak el. Ezért a püspökök jóakaratához az illenék, hogy most enyhítsenek rajtuk, mert az ilyen változtatás nem rendíti meg az egyház egységét. Hiszen sok emberi hagyomány megváltozott az idők során, amint ezt maguk az egyház törvények is mutatják."

„Nem arról van szó, hogy a püspökök lemondjanak hatalmukról, egyedül azt kívánjuk tőlük, engedjék meg az evangélium tiszta tanítását és könnyítsenek azon a néhány rendszabályon, amely bűn nélkül nem tartható meg."

A befejezésében pedig: „Semmit sem mondtunk vagy soroltunk itt fel sértő szándékkal. Csak azokat a dolgokat adtuk elő, amelyeknek elmondása szükségesnek látszott, hogy mindenki megérthesse: sem tanításunkban, sem szertartásainkban nem fogadtunk el semmi olyat, ami ellenkeznék a Szentírással vagy az egyetemes egyházzal, mert mi szemmel láthatóan a legnagyobb gonddal óvakodtunk, hogy valamilyen új és istentelen hittétel be ne lopózzék gyülekezeteinkbe."

Találó megállapítás ezek alapján, amivel egy katolikus teológus jellemezte az akkori eseményeket, amikor azt mondta, hogy az üzemi baleset volt.

Az Apológia,
az Ágostai hitvallás védőirata, 1531

A katolikus Cáfolatra válaszolva vette védelmébe az Ágostai hitvallást és írta meg annak Apológiáját, amelynek terjedelme többszöröse a védelmezett iratnak. Az Apológia egész pontosan a Cáfolatnak az Ágostai hitvallás egyes állításait elfogadó vagy bíráló, esetleg egyenesen elítélő tételeit vette sorra. Ehhez egyrészt ismertetnie kellett a Cáfolatot is, másrészt az Ágostai hitvallásban foglaltakat alaposabban adhatta elő és indokolhatta meg, ez magyarázza meg a terjedelmét. Valamint még az, hogy hetekig tartó tárgyalások, viták után fektette le érveit.

Ebben sorra tárgyalja azokat a kérdéseket, amelyekre a felolvasásra szánt hitvallás terjedelmi korlátai nem adtak lehetőséget. Fejtegetéseiben Melanchthon a reformáció ügyének elkötelezett tudós teológusnak bizonyul. Sem az Ágostai hitvallás, sem az Apológia állításai vagy érvei nem légből kapottak, nem valami elvakult Róma-ellenességben vagy minden áron változtatni akarásból születtek. Nem új tanítással hozakodott elő, hanem disztingvált a meglévők között, a Szentírás mértékével mérte azokat.

Annak ellenére, hogy vitairat, mégis végighúzódik az iraton az a kettősség, hogy világosan megkülönbözteti a keresztyén hit tételeit a hozzájuk kapcsolódó visszaélésektől vagy torzításoktól. Kifejezetten mértéktartóan foglalkozik az Apológia olyan sok vitát kiváltó kérdésekkel, mint a papok házassága, a különböző emberi hagyományok vagy a püspökök hatalma. Nem veti el őket mindenestől, hanem a helytelen értelmezéssel szemben foglal állást. A Cáfolat szerzői ezzel szemben nem értették meg, hogy a reformáció nem az általánosan elfogadott hittételeket támadja vagy bírálja, hanem csak a velük kapcsolatos visszaéléseket. A megigazulást kegyelemből, Krisztusért, hit által úgy értelmezték, hogy a reformátorok nemcsak más jelentőséget tulajdonítottak a cselekedeteknek, hanem teljességgel el is vetik, vagyis szükségtelennek és fölöslegesnek tartják azokat. Nem értették meg – és nem mindig értik ma sem –, hogy a cselekedetek nem az üdvösség elérésének feltételei és eszközei, hanem Isten irgalmas és életújító cselekvésének következményei. A bíráló vagy helyesbítő észrevételeket általában is úgy értették, hogy elvetik az egyház ősi hittételeit. Ez annál is inkább súlyos hiba volt, mert elsőként nem Luther tette szóvá a visszaéléseket, hanem ő is beállt abba a hagyományba, amelyet már előtte is „sok tudós és kiváló férfiú" képviselt.

A század első felének szinte minden vallási vitáján és egyeztetésén Melanchthon odaadóan kereste az egységet és egyre újabb szövegjavaslatok előterjesztésével fáradozott az egyetértés létrejöttén. A siker érdekében elment a végsőkig, emiatt olykor maga Luther is, de különösen később a wittenbergi reformáció más képviselői is elmarasztalták. Egykori és későbbi római ellenfelei becsülték tárgyilagos hozzáállását. Az ő megegyezési próbálkozásait mindmáig nagyra értékelik a svájci reformáció hívei is. Félreértés lenne ezek alapján az egység kedvéért az igazságot félretevő teológusnak tartani Melanchthont: ő mindvégig a wittenbergi reformáció képviselője volt és maradt haláláig.

A vita másik oldalán állókat ellenfelekként említi a szöveg. A vita olykor éles hangja ellenére sem ellenségek, hanem a vitában részt vevő másik oldal, a szemben álló felek. Ők ebben az időben azonban nem egy másik egyháznak a tagjai vagy képviselői, hiszen az egy egyházon belül, a nyugati keresztyénség teológusai között folyik a vita, úgyszólván egy közösségen belül.

A vitát Melanchthon meggyőződése szerint nem jelentéktelen dolgokról, nem a vita kedvéért, fontoskodva vagy a tudós elmék csiszolása céljából folytatják, hanem azért, mert Krisztus ügyéről, az evangélium értelmezéséről van szó, ami nem lehet közömbös dolog. Hiszen az ellentétek visszaélések körül támadtak, amelyek során az egyház fegyelmi gyakorlatának téves értelmezése kihatott az Istennel való kiengesztelés tanítására és meghamisította azt. E megfigyelés alapján nem alaptalan azt állítani, hogy az Apológia – a trienti zsinat előtt – nem általában a deklaráltan hivatalos római álláspontot vitatja és veti el, hanem valamilyen teológiai irányzatot a római egyházon belül. A reformátori kritika mégis jogos, mert a római egyház legmagasabb tisztségviselői a megbírált tanok mellett álltak ki és az egyház tekintélyének és hatalmának csaknem minden eszközét mozgósították a reformátori bírálat elhallgattatására.

Nem akarta az egyházat visszavinni az egyház- és teológiatörténet valamely régi, ideálisnak tartott állapotába, hanem a megtisztított és elevenen hirdetett evangéliummal kívánta elérni kora egyházának és keresztyénségének megújulását. A lutheri reformációtól távol állt az a gondolat, hogy a középkori egyházban ne létezett volna Krisztus igazi egyháza, amint az is, hogy az a reformáció révén most már maradéktalanul megvalósulna.

A Schmalkaldeni cikkek, 1537

Nemesszívű János Frigyes szász választófejedelem

Az ezután eltelt hét évben a protestánsok Schmalkaldeni szövetsége megakadályozta, hogy a császár erőszakkal számolja fel a reformációt, III. Pál pedig Mantuába 1537 pünkösdjére összehívta a várva várt zsinatot.

A zsinatra készülve: a Schmalkaldeni szövetség ülésére Lutherrel készíttetett a választófejedelem egy iratot, amelyben foglalja össze, amit addig tanított, prédikált és írt, mindazt, amihez mindenképpen, vagyis engedmények nélkül ragaszkodni kell, hogy a közelgő zsinaton „keresztyén szeretetből a keresztyénségen belüli békesség és egység kedvéért" miből lehet engedni vagy kitérni („bár nem kétséges, hogy ilyen kevés lesz"). Így készült el a Schmalkaldeni cikkek, amely három részből áll: I. Miben nincs vita (óegyházi krisztológiai dogmák; Apostoli, Nicea-konstantinápolyi, Athanasiusi hitvallás), II. miben nem engednek (megváltás Krisztusban, ezzel ellentétes a mise, az alapítványi intézetek és kolostorok, a pápaság), III. mit kellene vitában tisztázni (1. A bűn, 2. A törvény, 3. A megtérés. A pápisták hamis megtérése, 4. Az evangélium. 5. A keresztség. A gyermekkeresztség. 6. Az oltári szentség. 7. A kulcsok. 8. A gyónás. 9. Az átok. 10. A felavatás és meghívás. 11. A papok házassága. 12. Az egyház. 13. Hogyan igazul meg az ember Isten előtt és a cselekedetek. 14. A kolostori fogadalmak. 15. Az emberi rendelkezések.)

Míg az Ágostai hitvallás az egységet hangsúlyozza, a Schmalkaldeni cikkek az első és második rész után rendkívül éles hangon határolódik el a római egyháztól. Mégsem lehet azt mondani, hogy a római egyházzal való végérvényes szakítás dokumentuma. Hiszen az első rész azt foglalja össze, ami közös, ami az alap, vagyis az óegyházi krisztológiai dogmák évszázados hagyománya, amely felől nincs vita. A második rész határozott és éles hangvételét a fő tétel, tudniillik a Jézus Krtisztus szolgálata és cselekedete, vagyis a megváltás tanítása indokolja, ami az egyház olyan alapja, ami semmiképpen sem rendülhet meg. Itt tehát nem emberek vagy mégoly magas tisztséget viselők iránti rokonszenvről vagy ellenszenvről van, hanem Krisztus ügyéről, ami üdvösség vagy kárhozat, élet vagy halál kérdése. A harmadik rész tizenöt cikkében viszont olyan témákat nevez meg Luther, amelyekről lehetne és kellene tárgyalni, még ha az eredményhez nem is fűz nagy reményt.

A Schmalkaldeni cikkek legélesebben fogalmazott cikkei kétségtelenül a miséről, valamint a pápaságról szóló két cikk.

A mise kritikája

A misével kapcsolatos állásfoglalását Luther szenvedélyesen és erős kifejezésekkel fogalmazta meg. Nem szabad elfelejteni, hogy kritikájában elsődlegesen a Jézus Krisztus megváltásáról szóló első és fő tételből indult ki, azt védelmezte, és ennek hamis értelmezésével és gyakorlatával kívánt leszámolni, mert abban a keresztyénség, az igaz egyház létét látta veszélyeztetve. A római egyház korabeli befolyásos hangadói nem értették ezt a bírálatot, mert nem fogták fel, hogy nem a Krisztustól rendelt oltáriszentség elvetéséről, hanem a hozzá kapcsolódó emberi félreértelmezések és hibás gyakorlat elutasításáról van szó, és úgy látták, hogy a reformáció alapjában kérdőjelezi meg az ő – mondjuk így – nevelő célzatú értelmezésüket és pásztori igyekezetüket, amellyel minél több embert igyekeztek az üdvösségre édesgetni. Nem értették meg, amit Luther így foglalt össze:

„A misét és ami abból származott és ami azzal összefügg, nem tűrhetjük, hanem kárhoztatnunk kell, hogy a szent szakramentumot tisztán és igazán, Krisztus rendelése szerint hitben használjuk, vegyük és megtartsuk."

„A pápaságban a legnagyobb és legborzasztóbb szörnyűség a mise, mivel nyíltan és vakmerően szemben áll ezzel a fő tétellel, és mégis minden egyéb pápás bálványimádás között a legfontosabb és legpompázóbb volt. Azt állítják ugyanis, hogy a miseáldozat, vagyis a mise bemutatása – még ha gazfickó

végzi is – megszabadítja az embert bűneitől életében itt, és a tisztítótűzben odaát. Ezt pedig egyedül az Isten Bárányа teszi és kell megtennie, ahogyan föntebb már megmondtuk. Ettől a tételtől nem tágíthatunk, ebből nem engedhetünk, mert nem teszi lehetővé az első tétel."

A pápaság mint Antikrisztus

A pápaságot vagy valamely pápát Antikrisztusnak nevezni nem volt ismeretlen a 16. századot megelőzően sem. Megtették ezt kiközösített eretnekek éppen úgy, mint az egyház közösségén belül reformokra törekvő papok vagy szerezetesek, amint természetesen a pápák is használták ezt a bibliai képet kritikusaik és eretnekek megbélyegzésére. Sem Luther a Schmalkaldeni cikkekben, sem Melanchthon az Apológiában vagy az Értekezésben e téren nem hoztak újat, hanem bibliai képpel konkretizálták az egyházat az utolsó időben fenyegető Gonoszt.

Mi következik ebből?

Az elszakadás nem a kezdet, hanem a későbbi folyamat következménye volt. A későbbiek során mindkét oldalon úgy szervezték meg az egyházi életet, hogy a szakadás bekövetkezett, de még hosszan élt annak tudata, hogy az egység helyreállítására törekedni kell.

Az eredeti szándék azonban kétségtelenül az egyház megújítása volt.

Ma a különbséggel együtt kell élnünk, de annak tudatával is, hogy Krisztus egyháza egy és egynek kell lennie. Visszagondolva a vitákra, nem vádaskodásra van szükség. Ám ha vitákra szükség is van, de abban a tudatban és azzal az elkötelezettséggel, hogy Krisztus egyetlen egyházának tagjai vagyunk.

A reformáció jubileuma erre emlékeztessen, hiszen arra az ötszáz évvel ezelőtti eseményre emlékezünk, amelynek az elején ez a mondat állt: *„Mikor Urunk és Mesterünk azt mondta: »Térjetek meg!« – azt akarta, hogy a hívek egész élete bűnbánatra térés legyen (Mt 4,17)."*

Dr. Reuss András
A szeptember 20-ai egyháztörténeti konferencia nyitóelőadásának rövidített változata

Az egyházi évről – VI. rész

Reformáció ünnepének liturgikus színe a piros, ez is kiemeli a féléves, zöld liturgikus színű Szentháromság ünnepe utáni időszakból. Október 31-ét ünneplik reformátusok és újabban alakult felekezetek is, mégis evangélikus a háttere és a kiindulása. A hagyomány szerint 1517-ben Luther Márton ezen a napon szögezte ki 95 tételét a wittenbergi vártemplom kapujára. Az történelmi tény, hogy valóban azokban a napokban vált nyilvánossá a 95 tétel, ami több korábbi, kisebb sikerű reformpróbálkozás után hihetetlen gyorsasággal terjedt el Európában, és elindította a reformáció folyamatát. Már a 16. században volt rá példa, hogy megemlékeztek ezen a napon a reformáció elindulásáról, de más jeles napokon is: november 10-én (Luther születésnapja), február 18-án (Luther halálának napja), vagy június 25-én (az Ágostai hitvallás felolvasásának évfordulója). Október 31-ének megünneplése a 150. évfordulón majd az azt követő években kezdett Németországban általánossá válni. Az ünnep evangéliumi igéje a Boldogmondások (Mt 5,1-12), amit az ősi hagyomány a másnapi mindenszentek ünnepére jelölt ki.

Mindenszentek ünnepének gyökere a 4. századig nyúlik vissza, amikor elkezdtek egy napon megemlékezni minden vértanúról. Halottak napját az első ezredforduló környékén kezdték gyakorolni. Mind a két nap elsősorban a római katolikus felekezethez kötődik, hasonló tartalommal az evangélikus egyházi évben örök élet vasárnapja rendelkezik.

A Szentháromság ünnepe utáni féléves időszak öt szakaszának fő témái: Isten szól hozzánk, Isten igéje teremtő hatalom, Isten igéje igazít meg, Isten igéje felfedi életünk értelmét, az ötödiké pedig: Isten igéje célhoz juttat. Az egyházi év utolsó, novemberi szakasza tehát előre tekint. Jánossy Lajos megfogalmazása szerint: „Szentháromság idejének utolsó időszaka az »utolsó dolgokról«, az egyház élete célhoz érkezésének és Krisztus királysága teljességre jutásának végső eseményeiről prédikál. A halál, feltámadás, ítélet, örök élet és örök kárhozat ténye tárul itt elénk az egyházi év isteni drámájában, amely éppen ezekben az összefüggésekben olyan csodálatosan megmutatja Krisztus hatalmát."

A Szentháromság ünnepe utáni időszak mind a 27 vasárnapjára csak nagyon ritkán, egészen korai húsvét évében (legközelebb

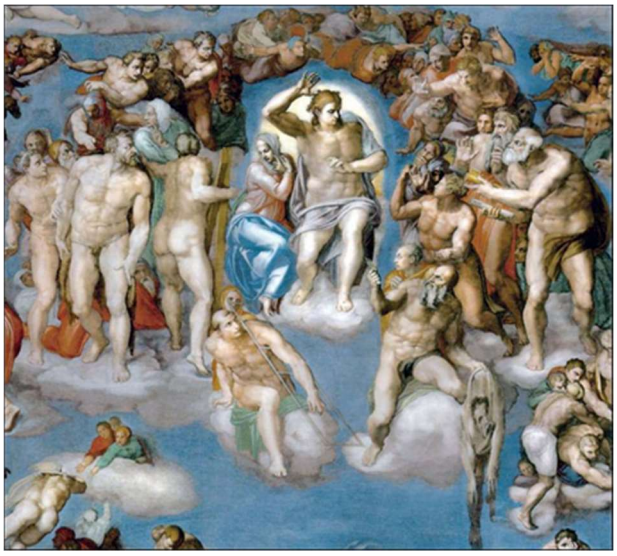

2035-ben) kerül sor. Az utolsó hármat külön kezeljük, tehát az egymást követő 19-24 vasárnap után az egyházi év utolsóelőttit megelőző, utolsóelőtti és utolsó vasárnapja néven tartjuk meg.

A nagyon ritkán sorra kerülő 24. vasárnap témája: Halálunkban is az élő Krisztushoz tartozunk. Óegyházi evangéliumi igéje: Jézus feltámasztja Jairus leányát és meggyógyítja a vérfolyásos asszonyt.

Az utolsó három vasárnap evangéliumi igéi mind Jézusnak a világ végéről szóló beszédéből (Mt 24-25) valók. Az utolsóelőttit megelőző (németül: drittletzter) vasárnap témája: Oda kell állnunk Krisztus ítélőszéke elé! Evangéliumi igéje: A nagy megpróbáltatás ideje és Az Emberfia eljövetele. Az utolsóelőtti vasárnap témája: Reménységgel várjuk az Úr visszajövetelét! Evangéliuma: Jézus beszéde az utolsó ítéletről. Az utolsó vasárnap témája: Várjuk az Örök Élet Fejedelmét, aki mindent újjáteremt! Evangéliumi igéje: Az Emberfia eljövetele és Az okos és a gonosz szolga példázata. Ezt a három vasárnapot szokták sorban az ítélet, a reménység és az örök élet vasárnapjának is nevezni. Az egyházi év utolsó vasárnapjának, örök élet vasárnapjának különösen is nagy hangsúlya van. Sok helyen ekkor emlékeznek meg a halottakról.

Egy olyan ünnepről szeretnék még említést tenni, amit kevés gyülekezetben tartanak, mindegyikben más időpontban: ez a templomszentelési emlékünnep. Szép szokás, ha a közösség egy kiemelt napon hálát ad azért a drága helyért, ahol összegyülekezhet, ahol Isten igéjét hirdetik, és a szentségeket kiszolgáltatják. A soproni evangélikus templomot 1784. január 1-jén szentelték fel, ezért nálunk újév elhomályosítja ezt az évfordulót.

Meggyőződésem, hogy az egyházi év nagy drámájának, az egyes vasárnapok és más ünnepnapok sajátosságainak a jobb megismerése sokkal gazdagíthatja a közösségi életet és a személyes istenkapcsolatunkat. Isten adja, hogy ezen keresztül is egyre jobban megérthessük és átélhessük, mi mindent tett és tesz a javunkra a mi Urunk.

Tóth Károly

Az öt „Sola”

Iratterjesztésünk néhány hónapja különös színfolttal gazdagodott. Sólyom Irén hűtőmágneseivel díszíthetjük otthonainkat, szerezhetünk örömet szeretteinknek. Az egyházi, nemzeti és soproni jelképek között feltűnik egy finom virágdíszek között olvasható rövid latin szöveg:

SOLA SCRIPTURA
SOLA FIDE
SOLUS CHRISTUS
SOLA GRATIA
SOLI DEO GLORIA

A „sola” latin szó jelentése magyarul: egyedül, kizárólagosan. Az öt sola kifejezi a reformáció öt alapvető hittételét:

egyedül a Szentírás
egyedül hit által
egyedül Krisztus
egyedül kegyelemből
egyedül Istené a dicsőség

Mit jelentenek ezek a kifejezések?

Egyedül a Szentírás – Isten ihletett szava a tanítás forrása, szemben a katolikus felfogással, amely szerint a szent hagyomány és a pápai tekintélyt is hasonló megbecsülésben kell részesíteni. *„Hisszük, tanítjuk és valljuk, hogy az egyetlen szabály és mérték, amely szerint minden tanítást és tanítót értékelnünk és megítélnünk kell, egyedül az Óé és Újszövetség prófétái és apostoli iratai, amint meg van írva: »Lábam előtt mécses a te igéd, ösvényem világossága« Zsolt 119,105. Szent Pál pedig ezt mondja: »Még ha egy mennyből való angyal hirdetne is nektek evangéliumot azon kívül, amit mi hirdetünk, átkozott legyen« Gal 1,8."* – Ez egyik hitvallási iratunk, az Egyességi irat első tétele.

Egyedül hit által – ezt az elvet a reformáció alapjának nevezik. Luther szerint ez *„a tanítás, melyen áll vagy bukik az Egyház."* Ez az elv azt mondja ki, hogy a megigazulást (Isten által igaznak nyilvánítást) kizárólag hit által nyerhetjük el. A jócselekedetek a hitnek következményei, nem pedig előfeltételei és nem érdemszerzőek. *„Az igaz ember pedig hitből él."* Róm 1,17

Egyedül Krisztus – ez az elv azt jelenti, hogy egyedül Krisztus a közvetítő Isten és ember között, így senki máson keresztül nem lehetséges a megváltás. Ezzel szemben a katolikus egyház úgy tanítja, hogy Szűz Mária, angyalok, szentek, üdvözültek is ki tudják eszközölni a kegyelmet.

Egyedül a kegyelem – ez az elv azt jelenti, hogy a megváltás, üdvözülés Isten ajándéka Jézus szeretete által, tekintet nélkül jócselekedeteinkre, érdemeinkre. *„… a hitben van a mi váltságunk az Ő vére által, a bűnöknek bocsánata az Ő kegyelmének gazdagsága szerint"* Ef 1,7

Egyedül Istené a dicsőség – ez a kifejezés nem tartozik az eredeti négy evangélikus sola közé, a református hagyomány egészítette ki ezzel a sort. Ez az elv azt jelenti, hogy minden dicsőség Istennek jár, mivel a megváltás kizárólag az ő akarata által ment végbe. Szűz Máriát, szenteket, pápákat, embereket nem szabad magasztalni, inkább imádkozni és Istennek hálát adni.

Stinnerné Hubert Sarolta

Kik tehetnek az üzletek vasárnapi nyitva tartásáról?

A közbeszédben most éppen nem téma, hogy jó-e az üzletek vasárnapi nyitva tartása, mégis érdemes gondolkodni róla. A keresztyén ember számára több szempontból is érdekes kérdés ez, hiszen számunkra megkülönböztetett nap a vasárnap:
- Ott van az ószövetségi törvény: Szenteld meg az ünnepnapot!
- Jézus feltámadása a hét első napján történt, amire minden vasárnap (is) emlékezünk.
- Kis egyház révén kevés az erőforrásunk, ezért istentiszteleteink szinte csak vasárnap vannak.
Járjuk hát körbe röviden, hogy ki is tehet erről az egész helyzetről!

Hát a kisboltok! Az egész a rendszerváltás után feltűnő, sarki éjjel-nappalikkal kezdődött. Először csak Budapesten jelentek meg, aztán elszaporodtak az egész országban. Nem elég, hogy késő estig nyitva voltak, még a pihenőnapokon is vásárlásra csábították az embereket, akik aztán szépen hozzászoktak ehhez.

Persze a multik áruházai is benne vannak! Bejöttek az országba és nem csak az áraikkal, de nyitva tartásukkal is odavertek a hagyományos boltoknak. A vezetők megirigyelték és ellesték a kisboltoktól a vasárnapi munkanap lehetőségét a nagyobb bevétel érdekében. És mivel egy elkezdte, a többi sem akart lemaradni.

Aztán a törvényhozás! Míg Németországban és Ausztriában pontosan szabályozzák, hogy mely típusú árusító helyek lehetnek nyitva vasárnap, addig nálunk egy 7/24, folyamatosan nyitva levő üzlet megnyitása akadályok nélkül lehetséges. Hiába volt a kormány átmeneti rendelkezése, az ellenzék nyomására újra érvénybe állították a pihenőnapi nyitva tartást a kereskedelemben.

Meg hát a szakszervezet! Semmit nem tesz, nem csap az asztalra. Hol van már Robert Owen és a chicagói munkások üzenete: 3*8?! A dolgozói érdekképviselet gyenge, mint az őszi légy, így aztán a befektető, a tulajdonos azt tesz az alkalmazottal, amit csak akar, bármely napon munkára utasíthatja.

Mindezek együtt nagyon csúnyán kényszerpályára vezetik a munkavállalót, akinek a szerződés aláírása után már nincs mozgástere. Ha kell a munka, akkor azzal jön a vasárnapi munkanap is, nem lehet vita.

Mellékesen meg kell jegyeznünk, hogy gazdaságosság szempontjából is problémás a vasárnapi munkavégzés, hiszen az esetek többségében a normál munkabéren túl pótlékot kell fizetni az alkalmazottaknak (ezt a Munka Törvénykönyve szabályozza), ami összességében

megnöveli a költségeket, így az áru végfelhasználói árát. Lássuk be, ha egy üzlet nem lenne nyitva vasárnap, akkor bizony olcsóbbak lehetnének az árusított termékei!

Azonban a legnagyobb felelősről még nem tettünk említést. Ez pedig Te magad vagy, Testvérem, amikor bemész vasárnap egy üzletbe.

Gondoltál már rá, amikor a fenti szereplőket hibáztatod? Hiszen ha vasárnap nincs vevő, akkor nincs bevétel és egyetlen vállalkozás sem fog csak úgy, kedvtelésből nyitva tartani, mert az neki jelentős többletköltséget jelent. Vagyis a fent megnevezett „felelősök" csupán kiszolgálják a fogyasztás és a birtoklás iránti igényünket és mellette elhitetik velünk, hogy nem mi, kisemberek vagyunk a nyitott órák okai, így aztán biztatnak, reklámozzák: használjuk, amit nyújtanak nekünk. Mint látjuk, ez a megállapításuk nem igaz, de hajlamosak vagyunk magunkat is becsapni vele és elhinni, hogy mi semmiről sem tehetünk.

Persze, a mai valóság az, hogy egyre kevesebben tartják magukat a vasárnapi pihenéshez, így a keresztyének hiába tanúsítanak önmérsékletet, a nyitvatartás-hazugság lett a norma. Átalakulnak a régen biztosnak hitt szokások, nem csak a vásárlásban, de a pihenőnap eltöltésében is: az Istenre és magunkra figyelés helyét a vásárlás, valamint a mellette már szinte kötelező kocsimosás és fűnyírás vette át a vasárnap központi témájában. Teljesen leegyszerűsítve: Isten és ember helyett a tárgyak kerültek a figyelmünk középpontjába.

Valóban dicséretes, hogy gondolunk az eladóra és családjára, de mi legyen azokkal, akik nem a kereskedelemben állnak helyt vasárnaponként? Vagyis mi a helyzet a buszsofőrökkel, orvosokkal, benzinkutasokkal, mozdonyvezetőkkel, mentősökkel, ügyeletben levőkkel? Vagy éppen a lelkészeinkkel? Becsüljük meg őket is a nem hétköznapi munkáért!

Jézus azt tanítja nekünk: a szombat (azaz a pihenőnap) van az emberért és nem fordítva (Mk 2,23-28). Ez ószövetségi szófordulattal élve azt jelenti *„uralkodhatunk a vasárnapon"*, azaz mi dönthetjük el, hogy mihez kezdünk vele. Ez a szabadság felelősség is, hiszen azt valljuk, hogy mi hordozzuk a világ világosságát, tehát utat kell mutatnunk a társadalomban élők számára.

Talán nem bűn, ha ritkán mi is bemegyünk egy-egy üzletbe vasárnap. Egy templomos nap is lehet áldatlan és egy bevásárlós vasárnap is lehet megszentelt.

A döntés a Te kezedben van, hogy mit kezdesz a kapott lehetőséggel.

Nagy Szabolcs

Niemöller tanúsága

Als die Nazis die Kommunisten holten,
habe ich geschwiegen,
ich war ja kein Kommunist.

Als sie die Gewerkschafter holten,
habe ich geschwiegen,
ich war ja kein Gewerkschafter.

Als sie die Sozialisten einsperrten,
habe ich geschwiegen,
ich war ja kein Sozialist.

Als sie die Juden einsperrten,
habe ich geschwiegen,
ich war ja kein Jude.

Als sie mich holten,
gab es keinen mehr,
der protestieren konnte.

Mikor a nácik elvitték a kommunistákat,
csendben maradtam,
hisz nem voltam kommunista.

Amikor a szakszervezeti tagokat vitték el,
csendben maradtam,
hisz nem voltam szakszervezeti tag.

Amikor a szocialistákat bezárták,
csendben maradtam,
hisz nem voltam szocialista.

Amikor a zsidókat bezárták,
csendben maradtam,
hisz nem voltam zsidó

Amikorra engem vittek el,
nem maradt senki,
aki tiltakozhatott volna.

Martin Niemöller evangélikus lelkészcsaládba született 1892. január 12-én Lippstadtban. A család később Elberfeldbe költözött, Martin itt érettségizett 1910-ben, ezt követően katonai pályára lépett. A császári haditengerészethez került, az I. világháború idején különböző tengeralattjárókon szolgált.

Az I. világháború befejezése Niemöller egyéni életében is jelentős változásokat hozott. Megnősült, és – rövid kitérő után – elkezdte tanulmányai a münsteri teológiai fakultáson, majd annak befejezése után ugyanott segédlelkész lett.

Lelkészi szolgálatának viszonylag nyugodt kezdeti évei után a német fővárosba került: 1931-ben a berlin-dahlemi gyülekezet parókus lelkészévé választották, ahol hamarosan összeütközésbe került a gyorsan szerveződő „német keresztyének" (Deutsche Christen) mozgalommal.

Hitler 1934 januárjában a birodalmi kancellária épületében fogadást adott az egyházak vezetőinek, ahol – leegyszerűsítve a dolgot – arról győzködte a megjelenteket, hogy a hitélet lehetőség szerint maradjon meg a templom falain belül. Niemöller felszólalásában azt mondta, hogy az egyház nem mondhat le a nemzet iránti politikai felelősségéről, s ezzel egy életre kivívta a diktátor haragját. Nem csoda hát, hogy néhány éven belül kétszer is letartóztatták, s még a háború kitörése előtt, 1938-ban a Gestapo Hitler „személyes foglyaként" a sachsenhauseni koncentrációs táborba hurcolta.

A fogság hosszú évei után Niemöller meglehetősen méltatlan körülmények között szabadult. Ennek ellenére már 1945 októberében egyháztörténeti súlyú esemény részese: Hans Asmussennel és Otto Dibeliussal közösen megfogalmazták, és ünnepélyesen kinyilvánították a német evangélikusok híres Stuttgarti bűnvallását.

Wiesbadenben hunyt el 1984. március 6-án.

Gyülekezetünk életéből

fotó: Magasi Dávid
Szeptember 20-ára egyháztörténeti konferenciát, kiállításmegnyitót és kerekasztal-beszélgetést szervezett a városi önkormányzat gyülekezetünkkel és a református egyházközséggel együttműködve.

Imaláda a templomban

Az imádság beszélgetés Istennel. Ahogyan az emberi kapcsolataink nem működnek beszélgetés, egymással való kommunikáció nélkül, úgy az Istennel való kapcsolatunk sem. A keresztény hit nem egyszerűen arról szól, hogy elhiszem, hogy Isten létezik, hanem a keresztény hit bizalom az Úristenben. Bízni pedig abban tudok, akit megismerek, és akivel kapcsolatban vagyok.

Amikor a Líceumba jártam, emlékeim szerint a kollégiumban heti kétszer volt áhítat. Csütörtök esténként minden diák részt vett a hagyományos áhítaton. Kedd esténként viszont az alagsori kis kápolnában gyűltünk össze azokkal, akiknek többre volt szükségük. Ezen a családias alkalmon volt egyszer a vendégünk Bindes Ferenc atya, és az imádságról beszélt nekünk. Először arról, hogy mindent megoszthatunk Istennel. Tényleg minden dolgunkat. Aztán pedig azzal folytatta, hogy az imádság nem fejeződik be ott, hogy én elmondtam Istennek, amit szerettem volna, hanem utána én hallgatok. Várom, hogy mit válaszol. A csendben szólal meg, vagy éppen a Biblia szaván keresztül. Mert az imádság beszélgetés Istennel, a beszélgetés pedig kölcsönös kommunikáció.

Szeptembertől egy újonnan alakuló közösségbe hívjuk nőtestvéreinket: a női imaórára. Minden hónap első és harmadik csütörtökén várjuk húgainkat és nővéreinket 19 órára a gyülekezeti házba. Hiszen Jézus azt ígérte, hogy *„ha közületek ketten egyetértenek a földön mindabban, amit kérnek, azt mind megadja nekik az én mennyei Atyám. Mert ahol ketten vagy hárman összegyűlnek az én nevemben: ott vagyok közöttük."* (Mt 18,19-20) Énekelünk, igét hallgatunk, és megosztjuk egymással imakéréseinket, imaszándékainkat, amelyeknek egy része a személyes életünkhöz kapcsolódik, másik része pedig gyülekezetünk életéhez. Elmondjuk azt is, hogy a korábbi alkalom óta hogyan tapasztaltuk meg Isten munkálkodását, és imádságaink meghallgatását. Aztán elcsendesedünk, és Isten elé visszük kéréseinket. Amikor valaki hangosan imádkozik, mindannyian figyelünk, és csendben vele imádkozunk. Ilyen is lehet az, amikor közösségben fordulunk az Úristenhez. Tudjuk, hogy imádságaink tökéletlenek és hiányosak, de bízunk abban, amit Isten igéje a Róm 8,26-ban kijelent nekünk: „Ugyanígy segít a Lélek is a mi erőtlenségünkön. Mert amiért imádkoznunk kell, nem tudjuk úgy kérni, ahogyan kell, de maga a Lélek esedezik értünk kimondhatatlan fohászkodásokkal."

És az Úristen mindig meghallgat. Lehet, hogy nem válaszol azonnal. Lehet, hogy nem olyan választ kapunk, amilyet elvártunk volna. Lehet, hogy a válasza egyszerűen az, hogy velünk marad. De egy biztos: meghallgat, mert fontosak vagyunk Neki, és úgy cselekszik, ahogyan az valóban a javunkra válik.

Előfordulhat azonban, hogy valaki nem tud részt venni alkalmainkon, pedig nagy szüksége lenne imatámogatásra. Ilyenkor megtartó erő lenne tudni, hogy egy közösség imádkozik értünk vagy egy számunkra fontos Istennek tetsző ügyért. Ezért helyezünk el a templomban egy imaládát, és mellé papírt és íróeszközt. Ha valakinek imatámogatásra van szüksége, írja le, miben, és a következő női imaórán mi is Isten elé visszük kérését imádságban. Nagyon fontos, hogy ez nem helyettesíti az Istennel való személyes beszélgetést, a saját imaéletet. Hanem támogatja.

Végül hadd hozzak a Testvérek elé egy igeszakaszt Jakab leveléből, amely az imádság erejéről tanít bennünket. *„Szenved-e valaki közöttetek? Imádkozzék! Öröme van-e valakinek? Énekeljen dicséretet! Beteg-e valaki közöttetek? Hívassa magához a gyülekezet véneit, hogy imádkozzanak érte, és kenjék meg olajjal az Úr nevében. És a hitből fakadó imádság megszabadítja a szenvedőt, az Úr felsegíti őt, sőt ha bűnt követett is el, bocsánatot nyer. Valljátok meg azért egymásnak bűneiteket, és imádkozzatok egymásért, hogy meggyógyuljatok. Nagy az ereje az igaz ember buzgó könyörgésének."* (Jak 5,13-16)

Lázárné Tóth Szilvia

Deutsche Seiten

Mit Rezső Weltler und viel Intuition zum Lutherfilm

Im Gespräch mit Zsolt Richly über Luther im Zeichentrickformat

Der aus Sopron stammende Zeichentrickfilmer Zsolt Richly begleitete nicht nur viele Generationen von ungarischen Kindern mit seinen Filmen wie dem „Hasen mit den karierten Ohren", sondern hat sich in den letzten Jahren besonders auch um den Luther-Animationsfilm verdient gemacht. Anlässlich des Reformationsjubiläums gewährt er uns einen Einblick in die Entstehung dieses Filmes.

Unser früherer Gemeindepfarrer Rezső Weltler stand bildlich gesprochen Pate für deinen Luther-Animationsfilm – und mit ihm schlug sich eigentlich deine ganze Ödenburger Jugendzeit im Film nieder.

Ich wurde von Rezső Weltler konfirmiert. Er war eine sehr interessante Persönlichkeit. Ich dachte mir damals schon, so wie Rezső Weltler, so muss auch Luther gewesen sein. Bestimmt hat Luther sich einst genauso über die Kanzelbrüstung gelehnt. Bestimmt hatte er eine genauso kräftige Stimme und war genauso streng. Und bestimmt hatte auch er die Anwesenden im Gottesdienst kräftig dafür gerügt, dass die anderen nicht in der Kirche waren. Weltler hatte eine robuste und etwas deutsche Persönlichkeit – mir hat das imponiert.

Natürlich hat sich die „Welt" der Kirchengemeinde, wie ich sie damals erlebt habe, auch irgendwie im Lutherfilm niedergeschlagen. Dazu gehört auch unser Organist Manninger bácsi – ich dachte damals, die Orgelbank sei wegen seiner Leibesfülle extra so groß gebaut. Oder Khó úr, der Weinbauer, er hatte gegenüber des Josephinums seinen Keller. Um die Osterzeit öffnete er den Weinkeller, lehnte sich aus dem Fenster, eine schwarze Kappe auf dem Kopf und sang mit wunderbarer Stimme. Und da waren die Sólyom-Geschwister, ich besuchte mit ihnen das Berzsenyi-Gymnasium und wusste noch nicht mal, dass sie Pfarrerskinder sind. Professor Prőhle und Leitner Pepi bácsi kommen mir in den Sinn, ebenso die Pfarrer Beyer und Budaker. Eine Stadt mit einer – damals – theologischen Universität und einer großen Gemeinde und mit solchen eindrücklichen Persönlichkeiten – das war ein guter Nährboden für diesen Film. Als ich mich auf den Lutherfilm vorbereitete, lief ich durch Sopron und ließ gerade diese Erinnerungen wieder aufleben, eben weil ich spürte, ich komme hier dem Kulturkreis Luthers am nächsten. In der Balfi utca 41 bat ich gar eigens um Einlass, um die Ställe am Ikva-Ufer zu fotografieren. Ich dachte mir, irgendwie so muss Luthers Welt ausgesehen haben.

Wenn nun der Schritt getan wird, Luther in Zeichentrickform zu verewigen, geht das sicher anders vonstatten als sonst. Deinem berühmten „Hasen mit den karierten Ohren" konntest du ja selbst den Charakter, die Persönlichkeit geben. Bei einer historischen Persönlichkeit wie Luther, die vielen auch in Glaubensfragen viel bedeutet, musst du sicher mit einer anderen Verantwortung an die Sache herangehen.

Eigentlich habe ich mich in meiner Arbeit zunächst auf meine Intuition verlassen – und war manchmal selbst überrascht, wie sehr Verlass darauf ist. Ich war in erster Linie neugierig auf die Persönlichkeit Luthers, auf seine Art, seinen Charakter. Das hat mich interessiert und beschäftigt.

Die Verantwortung für die Persönlichkeit Luthers im Film teile ich freilich mit János Lackfi, der das Drehbuch geschrieben hat. Seine spannende Sicht auf die Welt, die Tatsache, dass er sich als Erwachsener taufen ließ und Katholik ist sind ein interessanter Hintergrund für seine Arbeit am Lutherbild. Aus diesem Hintergrund beschreibt er Luther so, wie es im Film zu sehen ist. Und was er da schrieb, hat mich wiederum in meinem Wahrnehmen von Luther bestärkt. So kamen zu seinem Textanteil meine Gefühle, die ich dann im Bild festgehalten habe.

Noch etwas: Ich muss gestehen, ich habe immer höchstens drei Episoden im Voraus im Blick gehabt, früher hatte ich die Texte auch nicht. Ich habe mir über das Thema „Verantwortung" nicht allzu viele Gedanken gemacht. Das musste ich vielleicht auch deshalb nicht, weil Bischof Dr. Tamás Fabiny großartig war und ganz einfach an mich glaubte. Er hat in Chicago Kommunikation studiert, hat Fernseherfahrung und wusste, wozu es der Film bringen würde und was mit ihn zu erreichen wäre. Ich habe mich darum nicht gekümmert. Er sagte schon vor fünf Jahren, dass der Film im Jubiläumsjahr in Wittenberg bei den „Ungarischen Tagen" vorgestellt würde – und ich hatte keine Ahnung, was das ist, aber das war für mein künstlerisches Tun ja auch gar nicht notwendig.

Ich sah ganz andere Aufgaben, etwa optische Verbindungen zwischen den Episoden: Am Anfang jeder Episode steht die zeichnerische Entwicklung der Lutherrose – solcherlei zeichnerische Umwandlungen sind eine Leidenschaft von mir. Am Schluss, wenn Luthers Frau im weißen Schnee sitzt und in Trauer stickt, kommt diese Lutherrose wieder vor. Auch Engel und Teufel begleiten Luther durch die einzelnen Folgen, was naheliegend ist, da Luther auch immer zwischen beiden stand und kämpfte. Das eröffnet zudem auch die Möglichkeiten für einen feinen und hintersinnigen – für Luther typischen – Humor. Mich beschäftigte besonders die Frage, welche Techniken die Persönlichkeit Luthers irgendwie zugänglich machen. Dies habe ich immer auch gerne spielerisch gemacht.

Du musstest Luther dann auch im Film sterben lassen …

… und das ist nicht gerade typisch für die bestehenden Filme. Diese enden nämlich entweder vor seinem Tod oder gar auf dem Höhepunkt. Der Stummfilm von 1928 endet mit „Ein feste Burg ist unser Gott". Ich aber musste auch seinen Tod in Bilder fassen.

Ich versuchte es – auch projiziert auf mein eigenes Leben – so, dass die letzte Episode ein allmähliches Zur-Ruhe-Kommen ist. Jede Episode hat eine je eigene Farbwelt, und bei der letzten Episode geht die Farbwelt allmählich ins Weiße, am Ende steht der Schneefall. Und da ließ ich mich von der Darstellung des auferstehenden Christus auf dem Grünewald-Gemälde inspirieren und ließ – Luther ist im Februar gestorben – die Osterglocken dazu läuten.

Wenn du dich mit Luther so beschäftigtest, dass du ihn „ins Zeichentrickfilmformat" zu übersetzen hattest, tauchst du sicher in viele Zusammenhänge recht tief ein. Gab es Momente, in denen du durch das Arbeiten merktest, dass du Luther und seine Gedanken noch viel besser verstehen konntest als vor Beginn der Arbeiten?

Luther war für mich anfangs ein Slogan. Freilich wusste ich, dass er mit dem Papst nicht immer einer Meinung war, aber die Feinheiten kannte ich nicht. Beispielsweise hatte ich sein Verhältnis zu Melanchthon filmisch umzusetzen und merkte mitunter erst nachträglich, dass ich nicht daneben gelangt hatte. Da steht mit Luther eine robuste Persönlichkeit und mit Melanchthon ein eher zarter Charakter, der vielleicht im Geheimen Erasmus und dem Humanismus in einigen Dingen folgte, aber Luther nicht verletzen will – der sich aber dann schon äußert, wenn

ihm etwas nicht passt. Von diesem Klima zwischen Luther und Melanchthon begann ich nach und nach mehr zu verstehen, nicht nur durchs Lesen oder durch Vorträge, sondern besonders auch an den Originalschauplätzen. Eigentlich gab es keine plötzlichen Aha-Effekte, es war vielmehr eine langsame Entwicklung, ein stetiges Sich-Hineinarbeiten.

Dieses behutsame Herangehen, das Sich-entwickeln-Lassen der Eindrücke und Erkenntnisse schlagen sich auch auf die Arbeit am Film nieder.

Ja. Das läuft so: János Lackfi sendet mir acht bis zehn Seiten Text, dazwischen in kursiv gedruckten Buchstaben einzelne Regieanweisungen, wie „geht nach links ab" oder ähnliches. Meine Aufgabe ist es dann nicht, den Textbestand zu illustrieren, sondern eine Bildwelt zu schaffen, die der Textwelt ebenbürtig ist und sie vertieft. Wie ein Musikstück aus verschiedenen Stimmen besteht, so besteht die Bildwelt des Films auch aus verschiedenen Ebenen. Ich zeige also zu dem Text eine ähnliche Form- und Gefühlswelt, aber nicht eins zu eins den Text.

Dein Film beinhaltet keine – auch keine versteckten – Handlungsanweisungen für das kirchliche Tun in heutigen Fragen.

Der Film ist keine klassische Auftragsarbeit. Auch wenn am Ende jeder Episode eingeblendet ist „Im Auftrag der Evangelisch-Lutherischen Kirche in Ungarn", ist mein Lutherfilm kein Kampagnenfilm. Die Kirche hat den Film eigentlich nicht bei mir bestellt, sondern – man kann sagen – ich bei der Kirche. Ich selbst hatte auch keine Absicht, einen Aufruf zu bestimmten Erneuerungen in der heutigen Kirche loszuwerden. Wieso sollte ich das tun? Ich gehe zwar regelmäßig in die Kirche, stieß aber auch erst während der Arbeit am Film darauf, wie nahe mir Luther wirklich steht. Ich sehe es so: Ich versuche nach bestem Wissen und Gewissen etwas Gutes zu machen – und freue mich, wenn viele den Film sehen. So kann weiteres Gutes daraus erwachsen. Wie das genau aussieht, liegt daran, was der Film in den Zuschauern anstößt. Und wenn ich den vielen Einladungen innerhalb und außerhalb Ungarns folge und Episoden gezeigt werden, freue ich mich insgeheim, wenn die Zuschauer danach nicht klatschen, sondern still bleiben, denn das zeigt, dass sie ins Nachdenken gekommen sind.

Holger Manke

Bad Wimpfen – Sopron/Ödenburg

Képriport ● Fotoreportage

Eine Partnerschaftsbegegnung mit unseren Bad Wimpfener Freunden – und SOPRON steht hinter uns. Egy testvérgyülekezeti találkozó bad wimpfeni barátainkkal – és SOPRON áll mögöttünk.

Auf dass es wohl klinge! Eine Gesangsprobe der Bad Wimpfener und Ödenburger Jugendliche. Hogy jól hangozzék majd az istentiszteleten! A bad wimpfeni és soproni fiatalok énekpróbája.

Der Luthersche Apfelbaum – ein Gastgeschenk aus Bad Wimpfen. Und wenn morgen noch nicht die Welt untergeht, sehen wir uns nächstes Jahr! A lutheri almafa – a bad wimpfeniek ajándéka. És ha holnap mégsem pusztul el a világ, akkor találkozzunk jövőre!

Eine verdiente Rast nach dem mühsamen Aufstieg zum Várhely-Aussichtsturm. Megérdemelt pihenés a Várhely-kilátó fáradságos megmászása után.

Holger Manke

Mein Bibelwort

Teil 11

„Ich aber – Gott nahe zu sein ist mein Glück. Ich setze auf Gott, den HERRN, mein Vertrauen. Ich will all deine Taten verkünden.“
Psalm 73, 28

Im Jahr 1992 kam dieses Bibelwort als Konfirmationsspruch von Pfarrer János Szimon auf mich. Damals war ich ein wenig enttäuscht. Ich erinnere mich noch gut, wie ich damals vor dem Altar kniete und gespannt erwartete, welches Bibelwort János bácsi sagen würde, wenn er seine Hand auf meinen Kopf zum Segen legt. Um mich herum bekamen viele Mitkonfirmanden Bibelworte zugesprochen, die mir auch bekannt waren, doch ich erhielt ein mir unbekanntes Wort. Keine Seligpreisung, kein „Bittet und euch wird gegeben“, nichts, was einem 12-jähriger Jungen leichthin bekömmlich wäre.

Das Bibelwort jedoch blieb in mir. Ich lernte, mit ihm zu leben. Oft kam es mir in den Sinn, doch ich sprach nie darüber – mit niemandem. Die Zahlen 73, 28 blieben auch in mir – und sie kamen immer wieder in meinem Leben vor: Mal habe ich mit ihnen Lotto gespielt, mal las ich sie auch auf einem Bibelwort-Lesezeichen, das ich bei einer Gemeindeveranstaltung bekam. Und ab und zu habe ich dieses Bibelwort auch in der Bibel nachgeschlagen, ob es wohl auch noch dort ist.

Vielleicht habe ich nachgesehen, ob es sich wohl nicht verändert hat oder etwas anderes an seine Stelle getreten ist, ob ich es wohl recht gelesen habe. Ich weiß es nicht. Ich „lebte“ mit diesem Bibelwort, doch es war nicht meins. Ich verstand nicht, was Gott von mir will, was János bácsi sagen wollte, als er dieses Bibelwort für mich persönlich ausgewählt hat – und irgendwie beschäftigte mich auch, dass ich mit diesem Bibelwort so wenig anfangen konnte.

Die Jahre vergingen und langsam klärte sich das Bild. Inzwischen verstehe ich, dass alles in diesem Wort enthalten ist, was man zum täglichen Leben und zum Zurechtkommen benötigt. Es gibt Kraft und Ermutigung zu jeder Tageszeit und in jeder Phase des Lebens. Wenn

mich irgendetwas Schweres quält: Er ist da! Wenn etwas Schönes mit mir geschieht: Er ist da! Wenn ich in Zweifeln gefangen bin: Er ist da! Wenn ich Hilfe brauche oder zur Ruhe kommen möchte: Er ist da! Wenn ich Kraft brauche: Er ist da! Ich könnte auch sagen: Er ist nahe! „Gott nahe zu sein ist mein Glück!" Der Herr ist nahe und gibt Halt – oder er nimmt mich auf seine Schulter und trägt mich, wenn ich es brauche. Das beruhigt. Und es ist gut. Er verteidigt mich und schützt mich. Ich weiß, dass ich mich auf Ihn immer verlassen kann, im Guten wie im Schlechten.

„Ich will all deine Taten verkündigen." Auch das war für mich lange eine Frage: Wie kann ich alle seine Taten verkündigen? Wer bin ich? Wie komme ich dazu? Ich habe nicht Theologie studiert und ich wurde auch kein Pfarrer, als der ich von der Kanzel seine Größe hätte verkündigen können. Mit der Zeit erhielt ich auch hierauf eine Antwort. Ich kann all seine Taten verkündigen, indem ich seine Gebote halte. Indem ich versuche, nach seinem Willen zu leben und auch meine Familie auf den rechten Weg weise. Ich kann all seine Taten verkündigen, indem ich versuche ein christliches Familienoberhaupt zu sein. Doch ich bin fehlbar wie alle Menschen, und vieles gelingt nicht. Doch der erste Teil des Bibelwortes – Gottes Nähe – gibt mir immer Kraft zum Aufstehen nach dem Fallen, zu neuen Möglichkeiten.

Ich muss lernen, die Möglichkeit der verzeihenden Gnade Gottes wirklich wahrzunehmen. Das steht noch bevor. Ebenso wie auch bevorsteht, dass ich mich nicht nur dann an Gottes Hier-Sein festhalte, wenn ich es brauche, sondern dass ich nicht vergesse, Dank zu sagen, für all das Gute, das ich von ihm bekommen habe. Denn auch dann ist er nahe!

Dávid Stinner

„Mir ist gegeben alle Gewalt im Himmel und auf Erden. Darum gehet hin und lehret alle Völker: Taufet sie auf den Namen des Vaters und des Sohnes und des Heiligen Geistes und lehret sie halten alles, was ich euch befohlen habe. Und siehe, ich bin bei euch alle Tage bis an der Welt Ende."
Matthäus 28, 18–20

Vor zwei Jahre, als ich mich bei Pfarrer Holger auf die Konfirmation vorbereitete, drückte er mir ein umfangreiches Geheft mit Bibelworten in die Hand, die als Konfirmationssprüche geeignet sind. Wir können natürlich auch etwas anderes wählen, es solle nur aus der Bibel stammen. So hatten wir Konfirmanden – und mit ihnen auch ich – die Aufgabe uns selbst auf die Suche nach unserem Segenswort zur Konfirmation zu machen. Ich las alle durch, suchte dann aber nach einen bestimmten Wort. Ich wusste nur so viel, dass es ein Bibelwort war, auf das ich in einem Film einmal eine Anspielung gehört habe. Doch genau erinnerte ich mich nicht, also fing ich an, die ganze Bibel durchzusuchen. Zu meiner Freude stieß ich schließlich auf das Bibelwort. Es war der „Tauf- und Missionsbefehl", mit dem das Matthäusevangelium schließt. Es weckte mein Interesse, dass in diesem Bibelwort so viel enthalten ist. Der Teil, dass wir hingehen sollen und die Völker taufen und lehren sollen, hat mich berührt – und ich begann, darüber nachzudenken. Ich habe dies so verstanden, dass wir denjenigen helfen sollen, die Gott noch nicht gefunden haben. Natürlich habe ich weitergedacht, wie ich bzw. wie wir das erreichen könnten. Es ist gewiss nicht leicht. Ich selbst denke, dass ich vieles dafür tue, dass Menschen die ungläubig sind, Gott finden können. Doch wie ich es sehe, bin ich damit nicht allzu erfolgreich. Doch ich bemühe mich auch weiterhin.

Gerade in das Bemühen und die Begegnung mit mancher Erfolglosigkeit ist der zweite Teil beruhigend und wohltuend. „Und siehe, ich bin bei euch alle Tage bis an der Welt Ende." Das heißt für mich: Jesus wird immer bei mir sein, egal was mit mir passieren werden wird. Mit diesem Zuspruch ist es doch leichter auf den weiteren Weg aufzubrechen und immer wieder versuchen, Gottes Auftrag zu leben.

Oskar Aizenpreisz

95 Ödenburger Thesen

Ideen, Anregungen, Vorschläge zum Gemeindeleben

Auf den Spuren Martin Luthers und zugleich ganz im Hier und Jetzt wollen wir das Reformationsjubiläum begehen. Die Gemeindeglieder waren eingeladen, Ideen, Gedanken und Vorschläge zu den zahlreichen Facetten des Gemeindelebens einzureichen. Hier nun finden sich als Ergebnis die „Ödenburger Thesen". Vieles hiervon kann in Angriff genommen werden, über einiges kann man sich austauschen, manch neue Idee kann aus dem weiteren Nachdenken aufkommen. Das Reformationsjubiläum gebe uns einen Anlass innezuhalten, um beherzt in die Zukunft der Gemeinde aufzubrechen.

Die erste These

(1) - Keine Angst vor Erneuerung, hab nur die Bibel in der Hand – und vor Augen!
- Lasst uns auch Werkzeuge in Gottes Hand werden, wie es Luther geworden ist!
- Luther hat einen großen Schritt gemacht. Das lehrt uns die Wichtigkeit der kleinen Schritte. *Tercsi Gimesi*

Die Heilige Schrift/Weitergabe des Christentums

(2) Martin Luther übersetzte die Bibel in die Sprache der damaligen Menschen. Für heutige Leser der Bibel sind manche Ausdrücke und Bildwelten jedoch wieder recht weit entfernt. Es ist eine Herausforderung, Wege zu suchen, wie heutige Menschen – in größerer Breite – sich und ihre Lebensfragen doch in der Bibel wiederfinden können. Diese – offenbare – Fremdheit der Bibel kann vielleicht eine moderne Übersetzung, aber auch das Aufweisen unterschiedlicher moderner Zugangsweisen zur Bibel abzubauen helfen. *Brúnó Szabó*

(3) Es wäre wichtig, wenn wir mehr noch als bisher versuchen, den Nichtgläubigen in der Stadt die Bibel näherzubringen, damit auch sie an Jesus Christus glauben können. *Lilien Somlai*

(4) Unsere Zeit stellt uns – wie schon oft zuvor – vor einen entscheidenden Kampf: Wir müssen das Christentum verteidigen. Das sollte mit friedlichen Mitteln geschehen. Die verschiedenen christlichen Kirchen müssen eine Front bilden und eng zusammenwirken. Sopron/Ödenburg kann dafür ein gutes Beispiel geben. *Dr. András Winkler*

(5) In zahlreichen Situationen glaube ich, die göttliche Fügung zu erkennen. Ich denke an Geschehen, die sich anders als gedacht gestalten, aber am Ende genauso gut sind. Ich glaube, jede und jeder von uns hat schon viele solche Momente erlebt, die uns im Glauben stärken. Ich habe mir gedacht, diese Geschichten würden es verdienen, weitererzählt zu werden. Deshalb möchte ich vorschlagen, sie anonym und natürlich freiwillig in schriftlicher Form in der Gemeinde (z.B. im Christophoros), in unseren evangelischen Schulen zu veröffentlichen. Wir würden uns, unserer Gemeinde und vielleicht auch Nichtgläubigen damit gut tun. *Mihály Horváth*

Evangelisch in der Stadt

(6) Unsere Gemeinde könnte durch Hinweistafeln in der Stadt viel mehr in der Öffentlichkeit stehen. So könnten an verschiedenen Stellen in der Stadt – etwa auch an den Straßen, die nach Sopron führen – Schilder stehen, die auf unsere Gemeinde hinweisen und zu unseren Gottesdiensten einladen. *Bence Lankovics*

(7) In unserer Stadt gibt es sieben Pfarrer (3+3+1). Aber für uns ganz gewöhnliche Kirchengänger sieht es so aus, als wären die Schulen und das Heim je für sich eine kleine Gemeinde und als würden sie irgendwie nicht zu uns gehören. Es wäre wunderschön, sie alle in unserer Kirchengemeinde zu integrieren. Sie sollen bitte nicht nur als „Pflichtarbeit" in die Kirche kommen, putzen, und lediglich ein Minimum der kirchlichen Bräuche kennen. *Luise Biczó*

(8) Es könnten regelmäßig Führungen zu den evangelischen Stätten in unserer Innenstadt angeboten werden, damit sowohl die Gemeindeglieder als auch Gruppen von auswärts die Geschichte der Stadt besser kennenlernen. *Petra Varga*

Würdiges Gedenken

(9) Ich habe drei Wünsche, wie des Fischers Weib, hoffentlich aber weisere. Alle drei betreffen die Würde des Gedächtnisses.
- Ich wünsche mir und uns, dass keine traurig-welken Kränze unter den Gedenktafeln an der Hauswand des Lyzeums hängen mögen.
- Ich wünsche mir und uns, dass der Platz am Denkmal der Vertreibung würdig aussehen möge.
- Ich wünsche, dass unter den Gedenktafeln zu Ehren der Gefallenen im 1. und 2. Weltkrieg sonntags immer ein Lichtlein brennen möge wie heutzutage so oft. *Erzsébet Ghiczy*

(10) Die Gedenktafel der ehemaligen Theologischen Akademie sollte vom Raum im Kirchturm in das Gemeindemuseum herübergebracht werden. Die Marmortafel ist zirka fünfzig Kilo schwer, und an der engen Holztreppe muss man sehr aufpassen, um Schaden zu vermeiden.
(Der Unterricht der im Jahre 1923 gegründeten Akademie und des Lehrerseminars fanden für einige Zeit ihren Platz im Lyzeum. Für die Akademie plante Gyula Sándy im Jahre 1928 ein neues, imposantes Gebäude am Ende des Deák-Platzes, wo es bis 1952 – bis zur Zwangsumsiedlung nach Budapest – bestand. Seither ist in diesem Gebäude eine Grundschule untergebracht. Damals wurde die Tafel abmontiert und fand im Kirchturm ihren notdürftigen Platz.) *Ernő Gálos*

Unsere Kirche

(11) Die Kirche sollte stets für Touristen und Interessierte geöffnet sein. Für sie sollte auch eine englischsprachige Informationstafel angebracht werden. Informationsmaterial über die Kirche könnte in weiteren Fremdsprachen ausliegen. *Ádám Krutzler*

(12) Die Heizung in der Kirche könnte besser sein. *Botond Hegedüs*

(13) Es sollte ein Tag eingeplant werden, an dem in der Kirche Ordnung gemacht, geputzt, gekehrt wird. Hierfür sollten mehrere Gemeindeglieder angesprochen und einbezogen werden. *Réka Szabó*

(14) Das Reformationsjubiläum könnte Anlass sein, dass mit Hilfe von jüngeren und älteren Malerfachleuten die Wandschäden ausgebessert werden. *Nándor Schey*

(15) Es sollten manche notwendigen Renovierungsmaßnahmen in der Kirche in Angriff genommen werden. *Gergely Horváth*

(16) In der Kirche könnte jede Bank einen solchen purpurfarbenen Bezug haben, wie die Bänke, in denen bei Schulgottesdiensten die Lehrer sitzen. – Warum sind manche Sitzplätze auf diese Art „hervorgehoben"? *Elmira Bali*

(17) Die Bänke in der Kirche könnten bequemer und gepolstert sein. *Jázmin Fehér*

(18) Manchmal funktioniert die Beschallung der Kirche nicht gut – es ist zu leise oder es gibt einen Widerhall. Eventuell könnten neue Lautsprecher oder eine neue Verstärkeranlage helfen. *Márk Hirschler*

Unsere Gottesdienste

(19) Es müsste ein Ziel sein, dass mehr Menschen den Gottesdienst besuchen. *Zsigmond Róth*

(20) Es sollte auch einen Gottesdienst im Freien geben, der die Gottesdienstbesucher näher zueinander bringt und auch Menschen anlockt, die sonst nicht zum Gottesdienst kommen. *Anna Németh*

(21) Die Jugendgottesdienste am Sonntagabend sollen wieder eingeführt werden – an den Abenden, an denen die Reihe „Egy este az evangélikusoknál" pausiert. Dies könnte ein musikalischer Gottesdienst sein – mit Gitarre, Klavier und vielen Liedern. Die Jugendlichen, die ihr Wochenende anderswo verbringen und die am Sonntag ins Schülerwohnheim zurückkehren können so ins Gemeindeleben integriert werden. *András Farsang*

(22) Der Gemeindesaal könnte mehr noch als bisher ein Ort sein, der für Gottesdienste genutzt wird. Hier könnten auch Menschen angesprochen werden, die bisher nicht in die bereits angebotenen Gottesdienste gehen - "andere" Gottesdienste, die musikalisch gestaltet werden und eine Offenheit für Suchende, Zweifelnde und Fernstehende vermitteln. *Maximilian von Fuchs*

(23) Die Gemeinde sollte das Beichtgebet vor dem Abendmahl gemeinsam mit dem Pfarrer sprechen. Vielleicht ist es auch so gedacht, wir kennen aber das Gebet nicht auswendig. Höchste Zeit, dass wir etwas dazu lernen. *Zsuzsa Hajdu-Siklósi*

(24) Es sollte bei den Gottesdiensten mehr Lieder geben, die nicht – oder nicht nur – von der Orgel begleitet werden. *Jázmin Jakab*

(25) Es könnte Gottesdienste geben, in denen der Musikanteil höher ausfällt und die etwas „dynamischer" sind. *Márta Gabnai*

(26) Die Gottesdienste könnten mitunter fröhlicher ausfallen. *Levente Márkus*

(27) Die Predigten können moderner sein und Jugendliche besser ansprechen. *Anna Hirschler*

(28) Es gibt mitunter Gottesdienste, die ein wenig ansprechender gestaltet werden können. *Ábel Füzi*

(29) Christus ist für uns gestorben und auferstanden, damit wir leben können. Für alle gleichermaßen - für Jung und Alt, für Frauen und Männer aller Zeiten, unabhängig von Hautfarbe, Muttersprache und Nationalität. Wir wissen uns im Gottesdienst mit der weltweiten Christenheit verbunden und sind durch Christus Schwestern und Brüder im Glauben. Wenn unsere Gotteskindschaft und die Geschwisterschaft unter den Menschen alle Grenzen überwinden und dies unsere Identität als Christen im Kern ausmacht, dann möchte ich fragen: Was bedeutet der Gemeinde das gelegentliche Aushängen der Nationalfahne in den Gottesdiensten? Wenn es in den Zehn Geboten heißt „Du sollst keine anderen Götter neben mir haben", so ist doch auch daran gedacht, dass keine – weder eine staatliche, gesellschaftliche noch eine sonstige – Macht sich zwischen Mensch und Gott drängen soll. Luthers Denken und Wirken wies doch gerade darauf hin, dass die Menschen vor Gott gleich sind. Doch wie kommt dann ein Zeichen ins Hause Gottes, das auf eine solche – nationale – Unterschiedlichkeit hinweist? Warum kann die Andacht im Gottesdienst nicht von solchen äußerlichen – und letztlich störenden – Zeichen frei sein? *Tünde Krutzler-Szarka*

(30) Die Predigten könnten in ein paar Exemplaren zum Mitnehmen ausgedruckt bereit liegen, damit sie Menschen zukommen können, die nicht mehr in die Kirche kommen können, aber gerne auf diesem Wege an Gottes Wort teilhaben würden. *Erzsébet Gradt*

(31) Es könnten pro Jahr mehrere Gottesdienste im Eggenberg-Haus stattfinden. *Barnabás Kohlmann*

Unser Gemeindehaus

(32) Das Untergeschoss des Gemeindehauses sollte gereinigt und dann genutzt werden. Zum Beispiel könnte ein Raum eingerichtet werden, in dem die Jugendlichen Tischtennis spielen können. Ich melde mich hierzu zu ehrenamtlicher Arbeit! *Kálmán Schlőgl*

(33) Die Treppen vom Haupteingang bis zur ersten Ebene sollten ein Geländer haben. *Emma Ligeti*

(34) Die Räume könnten etwas farbenfroher oder mit mehr Schmuck gestaltet werden. *Rebeka Aradi*

Friedhof und Beerdigungen

(35) Es ist wichtig, dass bei Beerdigungen und den Gesprächen zuvor der Pfarrer mit den Trauernden mitfühlt. *Zsófia Rausch*

(36) Auf dem Friedhof gibt es mehrere Gräber, die nicht regelmäßig und gut gepflegt werden. Die guten Beispiele müssten mehr noch zu einem gemeinsamen Schatz werden: So gibt es zwei Damen, die enorme Arbeit auf sich nehmen, indem sie regelmäßig unbekannte und wertvolle Grabmäler reinigen. In diesem Tun könnten sich andere anschließen – man könnte gar eine gemeinsame Aktion ins Leben rufen. In diesem Zusammenhang wäre auch anzudenken, ob nicht Schüler Grabmäler früherer Lehrer – manche Steine sind bereits ein Opfer des Zerfalls – pflegen könnten. In manchen Fällen lebt niemand mehr aus der Verwandtschaft, das Grab läuft ab und kommt in die Reihe der zu verkaufenden Grabstätten, obwohl es gut wäre, das Andenken an diese Verstorbenen zu ehren. *Jenő Varga*

(37) Vor dem Eingang des Friedhofs sollte ein Zebrastreifen sein, damit diejenigen, die mit dem Bus zum Friedhof kommen sicher über die Straße gehen können. Dort, am Stadtrand, sind manche Autofahrer bereits recht schnell unterwegs, so dass das Überqueren der Straße gefährlich ist. *Gergely Róth*

(38) Mehr Menschlichkeit bei Beerdigungsgesprächen wäre zu wünschen. Wenn jemand aus einer alten Ödenburger Familie verstirbt, warum wird dann vorgeworfen, dass das Grab für zwei Liter Wein für ewig ausgelöst wurde. Und wenn dann mit Belegen bewiesen wird, wie viel die Vorfahren vor fünfzig Jahren bezahlt haben, werden die Zurückgeblieben noch aufgefordert, dass sie eine Spende an die Stiftung überweisen sollen. Will man die Mitglieder von alten Familien so aus Sopron vertreiben? *Hedvig Fiedler*

Unsere Jugendarbeit

(39) Es soll auch weiterhin Jugendtreffen und -freizeiten, zum Beispiel am Plattensee geben, besonders auch im Sommer, wenn viele Jugendliche nichts anderes zu tun haben und sich langweilen. *Lili Hawkins*

(40) Es wäre wünschenswert, wenn der Religionsunterricht in der Schule und der Konfirmandenunterricht auf unterschiedliche Tage fallen könnten. *Zalán Németh*

(41) Wir sollten Ausflüge unternehmen, bei denen wir gemeinsam zelten. *Zsombor Körmendy*

(42) Wir könnten häufiger gemeinsam ins Ausland fahren – gerne in Richtung Norden. *Petra Mátis*

(43) Wir könnten wieder einmal in Dunakiliti kanufahren. *Fanni Hirschler*

Das evangelische Schulwesen

(44) Im Lyzeum sollten die Gottesdienste zweisprachig – ungarisch und deutsch – gehalten werden. Ich denke, das gehört zu einer Schule, die einen Nationalitätenzweig hat und in einer Stadt liegt, in der auch heute noch die deutsche Sprache eine wichtige Rolle spielt. *Ágoston Frank*

(45) Es ist gut, wenn die Schulgottesdienste ökumenisch gehalten werden, da dies ein besonderes Erlebnis der Gemeinschaft bedeutet. *Rebeka Varga*

(46) Es wäre gut, wenn die Schulpfarrer in evangelischen Schulen schülerfreundlich und modern wären und die Gottesdienste ernsthaft, aber interessant gestalten würden. *Vanessza Füzi*

(47) Es wäre schön, wenn die Schüler auch Gottesdienste gestalten könnten und nicht nur der Schulpfarrer allein. So würden die Gottesdienste viel moderner – und damit auch für die anderen Schüler interessanter. Eine umsichtige Einbeziehung von Technologie könnte auch die Interaktivität der Gottesdienste stärken. *Fanni Katona*

(48) Die Schulandacht zu Wochenbeginn sollte verpflichtend für die Schüler sein. Auch könnten unter der Woche mehrere Andachten gehalten werden. Ich denke, die Kinder und Jugendlichen benötigen einen gewissen Druck, die Andachten zu besuchen. So könnten sie erfahren, dass sie daraus schöpfen können und kommen dann später auch gerne freiwillig. *Oskar Aizenpreisz*

(49) Manchmal könnten innerhalb der Religionsstunden die örtlichen evangelischen Einrichtungen und Gebäude besucht werden. *Anna Bordács*

(50) Der Religionsunterricht sollte frei sein vom Druck, Noten vergeben zu müssen. *Anna Gangl*

Unser Museum

(51) Gemeindemitglieder, Schüler der evangelischen Schulen – und deren Eltern – sollten unsere Ausstellung öfters besuchen. Ich würde mich auch freuen wenn die Veranstaltungen unserer Sammlung, wie z.B. die Lange Nacht der Museen oder das eben aktuelle Herbstfestival der Museen, auch besser besucht würden. Übrigens: Erreicht die Gemeinde und die Sammlung mit den Infos alle Interessenten? *Dr. András Krisch*

(52) Man könnte eine tiefere Einbindung der Kunstwerke aus der evangelischen Sammlung in das Gemeindeleben anstreben und eventuelle Workshops oder Museumsabende sowohl für Kinder als auch für Erwachsene anbieten. Dadurch könnte die Geschichte der Ödenburger Gemeinde auf einer unterhaltsamen Art zugänglicher gemacht werden. *Helga Krutzler*

Unser Chor

(53) Der Gemeindechor freut sich jederzeit über Verstärkung. Es mögen weitere neue Mitglieder unseren Chor stärken – und die Einladung in den Chor möge auch reichlich weitergetragen werden. *Ilona Kontor*

(54) Bei Gemeindeveranstaltungen kann die Musik eine wichtige Rolle einnehmen. Wir sind in der Familie allesamt musikalisch ausgebildet. Im Gemeindechor haben wir gern gesungen – und würden gerne singen. Die Zukunftsform steht deshalb nur in der Möglichkeitsform, weil der Chor in den letzten ein bis zwei Jahren schwächer wurde. Dass der Chor wieder erstarkt, kann nur dann geschehen, wenn die Gemeinde einen musikalisch gebildeten und in seiner Persönlichkeit einladenden Chorleiter findet. In diesem Fall würde – so meine Überzeugung – die Anzahl der Chormitglieder wieder auf die gewünschte Größe steigen. *Attila Magyar*

(55) Wie lange wartet man, bis ein Chroleiter vom Himmel fällt? Wir leisten uns vieles, warum nicht einen – bezahlten – Chorleiter? *Miklós Németh*

Stärkung des Gemeindelebens

(56) „Ein feste Burg ist unser Gott" - die Hymne, die uns Kraft gibt und die am schönsten klingt, wenn wir sie zusammen singen. Unser Glaube ist eine feste Burg, aber keine Fassade! Die Burg schützt uns, und wie schützen wir die Burg? Nur indem wir zusammenhalten ohne vorgegaukeltes Interesse, sondern mit ehrlicher Aufmerksamkeit. Dann bleibt unser gelebtes Christentum erhalten. *Erzsébet Hirschler*

(57) Es wäre gut, wenn manche Gemeindeglieder mehr Herzlichkeit ausstrahlen würden und nicht mit ihrem eigenen Scheuklappenblick die Dinge sehen, sondern sich auch Sichtweisen und Wahrnehmungen anderer an sich heranließen. Dann stünde es besser um das Wachstum der Gemeinde. *Róbert Rádler*

(58) Es möge der Bewegung der Gemeindegliederzahlen mehr Beachtung geschenkt werden.
Nándor Bruckner

(59) Mein Vorschlag ist, dass wir das Wort „evangelisch" im Namen unserer Kirche ernst nehmen. Wir haben viele Sitze zu füllen. Manche Kirchen werden größer. Wir müssen nur auf deren Modell blicken und können daraus ableiten, welche „Best Practices"-Beispiele wir von dem übernehmen können, was sie bereits erfolgreich tun. Die wachsenden Kirchen haben keine so hübschen Pfarrämter und Wohnungen, ihr Blick geht hinaus in die Gesellschaft. Die einzige Statistik, die für uns bedeutsam sein soll, sei, wie viele neue Leute sich unserem Gemeindeleben anschließen.
Dr. Richard von Fuchs

(60) Die Gemeindeglieder sollen vermehrt zu Gemeindeveranstaltungen eingeladen werden. Sie sollen vermehrt besucht werden. *Cézi Bruckner*

(61) Es ist wichtig, dass es Gemeindeveranstaltungen gibt, bei denen sich gezielt auch die verschiedenen Altersgruppen treffen und besser kennenlernen können.
Lilla Brandt

(62) Die Kirche sollte alle Altersgruppen ansprechen, so dass es in den Gottesdiensten nicht die beiden „Enden" gibt – die Jugenden und die „älteren Junggebliebenen". Die Zahl der 20- bis 50-Jährigen ist schwindend gering. Diese Altersgruppe sollte die Kirche auch als eine Art der Entspannung und der geistigen Stärkung sehen statt als eine „Pflicht". *Mark Clausing*

(63) Es ist besser, wenn die Gemeindeglieder einander kennen und zum Beispiel nach den Gottesdiensten miteinander ins Gespräch kommen, als wenn man anonym in der Bank sitzt und nach dem Segen jeder seiner Wege geht. *Boróka Takách*

(64) Es ist wichtig, dass die Gemeindeglieder einander kennen – und zwar in einer Intensität, die über ein Gespräch zwischen Tür und Angel hinausgeht. Es sollte eine Möglichkeit geschaffen werden, dass man sich gegenseitig einen tieferen Einblick z.B. in einen Lebensabschnitt gestattet. So könnte man gegenseitig aus durchlebten Lebens- und Glaubensfragen lernen und so seelisches Rüstzeug für die eigenen Herausforderungen erhalten: Welche Chancen bieten sich auf Grundlage des Beispiels anderer? Welche Gefahren können rechtzeitig erkannt werden? So könnten beispielsweise ältere, lebenserfahrene Gäste zu Jugendprogrammen eingeladen werden. Sie könnten anhand ihres Weges den Jüngeren Wegweiser ins Alltagsleben geben.
Molly Márkus

(65) Es müsste größeres Gewicht auf die diakonische Arbeit gelegt werden. Eine größere Beachtung und Hilfe der einsamen, alleine lebenden älteren Glaubensgeschwister wäre vonnöten. Deshalb müssten mehr Gemeindeglieder gefunden werden, die sich freiwillig und gern in einem solchen Dienst einbringen.
Viola Pintér-Balázs

(66) Die Gemeinde würde ein großes Geschenk bekommen, wenn sie die wegen ihres Alters am Rande stehenden Glaubensgeschweister mittels einer persönlich ihren Bedürfnissen entsprechenden Sorge und Achtung in die lebendige Gemeinschaft einschließen können. Für einen solchen Dienst ist ein mittelgroßes Team vonnöten.
Der Wert dessen hätte mehrere Aspekte:
- Nach anfänglichem Fremdeln zeigt ein dankbares Lächeln an, dass wir den älteren Menschen Abwechslung und Freude bereitet haben.
- Mit ihren Erfahrungen uns Erinnerungen bieten die älteren Menschen eine direkte Hilfe: Sie bieten Erlebnisse und dienen mit Weisheiten.
- Die Beschäftigung mit ihnen gibt den jungen Menschen ein gutes Beispiel in Fragen einer Haltung im Leben.

Das Geschenk ist: „Durch ein Werk der Liebe wächst die Liebe, und der Mensch wird besser." (44. These von Martin Luther) *Olga Pafféríné Tassy*

(67) Diejenigen Gemeindeglieder, die in der vergangenen Zeit – aufgrund von Zwietracht – gemeindlichen Veranstaltungen ferngeblieben sind sollen durch Familienbesuche wieder ins Gemeindeleben zurückgeführt werden. *Margit Linberger-Barcza*

(68) Es müssten die jungen Leute gesucht werden, die in den letzten 10, 15, 20 Jahren konfirmiert wurden. Was ist mit ihnen seither geschehen? Stehen sie bereits im Arbeitsleben? Und haben sie schon daran gedacht, aktiv am Gemeindeleben teilzunehmen, sonntags den Gottesdienst zu besuchen – und auch mit dem Einzahlen des Kirchenbeitrages die Gemeinde zu erhalten?
Piroska Balázs Lukácsi

(69) Es sollte wieder gemeindliche Familienfreizeiten in Gyenesdiás geben. *Lili Hawkins*

(70) Es könnte wieder ein Gemeindeausflug nach Pannonhalma stattfinden. *Gellért Gárdai*

(71) Es sollte mehr generationenübergreifende Gemeindeprogramme geben. *Viktória Galambos*

(72) Die Daten der Gemeindeglieder sollen aktualisiert werden, sodass man leichter mit den Gemeindegliedern in Kontakt bleiben kann. Gerade auch bei jüngeren Gemeindegliedern könnte die Erreichbarkeit per Mail für einen engeren Kontakt sorgen.
Judit Major-Bruckner

(73) Der Wunsch nach Erneuerung, die Reformen erreichen nur dann ihr eigentliches Ziel, wenn die Einheit

bewahrt wird – nicht aber, wenn Keile zwischen uns getrieben werden. Indem dies vor Augen gehalten wird, sollte der Dienst eines jeden Gemeindegliedes in Folge des 500. Jahrestages der Reformation auf einen neuen Grund gestellt werden. *Andrea Balázs*

(74) Ich fürchte, unter den Gemeindegliedern tummeln sich manch Scheinheilige, die sich an einem Tag noch schlecht benehmen und am nächsten Morgen dann im Gottesdienst sitzen. *Mirkó Magyarász*

Die Pfarrer und die Leitung der Gemeinde

(75) *„Wie Ihr wollt, dass euch die Leute tun sollen, so tut ihnen auch!"* (Lukas 6, 31) Der Vorstand und das Presbyterium sollen der Meinung der Gemeindeglieder jederzeit Gehör schenken und darauf wie Kinder Christi – als Schwestern und Brüder – gemeinsam eine Lösung der Probleme suchen und finden. *Márta Farsang*

(76) Es sollen bei den Gemeindewahlen im nächsten Jahr entscheidungsfähige und verantwortungsbewusste Personen als Mitglieder der Gemeindeleitung und des Presbyteriums gewählt werden.*Dr. Pál Farsang*

(77) Mit der Konfirmation werden wir als erwachsene und vollwertige Mitglieder der Gemeinde angesehen. Dennoch dürfen wir in der Zeit zwischen der Konfirmation und dem Erreichen der Volljährigkeit nicht an den Wahlen – zum Beispiel des Presbyteriums – teilnehmen. Ich denke, die gemeindlich engagierten und konfirmierten Jugendlichen sollten – wie in anderen Ländern auch – wahlberechtigt sein. *Dóra Ábrahám*

(78) Die Bezeichnung „Amtsbrüder" für unsere Pfarrer sollte mit wirklichem Inhalt gefüllt werden. In einer Gemeinde, in der mehrere Pfarrer Dienst tun, ist es unausweichlich, dass einzelnen Menschen und Pfarrern größeres Vertrauen zuteilwird, doch dies soll nicht dazu führen, dass Neid aufkommt, der zweifelsohne zum Bruch der Gemeinde führt. Lernen wir aus der Vergangenheit, und beginnen wir ein neues Kapitel! *Éva Reisch*

(79) Das Glaubensleben ist der empfindlichste Bereich einer Gesellschaft. In einer Gemeinde erwarten sich die Mitglieder in erster Linie vom Pfarrer Wegweisung. So ist – von allem Materiellen abgesehen – die Persönlichkeit des Pfarrers und der sich daraus ergebende überzeugende Glaube entscheidend. Auch wenn es das gibt, kann nur fruchtbare Arbeit daraus erstehen, wenn der Pfarrer eine offene Persönlichkeit hat und das Knüpfen von Kontakten für ihn selbst nicht mit inneren seelischen Spannungen einhergeht. *Éva M. Németh*

(80) Wichtig ist, dass der Pfarrer eine gut, gewinnende Persönlichkeit hat. So muss nicht darüber nachgedacht werden, wie Kinder zur Teilnahme an Gottesdiensten oder Gemeindeveranstaltungen „verpflichtet" werden können, sondern sie kommen von sich aus und gerne. *Rajmond Kis*

(81) Manchmal erinnert das Gemeindeleben an eine Theatervorstellung: Der Pfarrer macht etwas, und die Gemeinde ist das Publikum, das klatscht, wenn ihm etwas gefällt, und kritisiert, wenn etwas nicht so läuft. Es wäre gut, wenn die Gemeindeglieder aktiver wären und selbst Verantwortung übernehmen und andere ansprechen. Ein Forum, das dies stärken könnte, wäre ein „ungarisches Kirchenkaffee", das zum Beispiel zweimal im Jahr stattfinden könnte. *Gabriella Biczóné Pityer*

(82) Die wirtschaftliche Funktionsweise der Gemeinde müsste von Grund auf reformiert werden. Es gibt so viele Immobilien, die aufrechterhalten und genutzt werden können, dass dies nicht Aufgabe der Pfarrer sein sollte, sondern von Fachleuten, die dies gelernt haben. So könnten die Pfarrer das tun, was sie gelernt haben und sich um die Gemeindeglieder und den Aufbau der Gemeinde kümmern. *Katalin Schlőgl*

(83) Die Finanzierung der Gemeinde könnte dadurch gestärkt werden, dass zu verschiedenen Anlässen zweckgebundene Spenden erbeten werden. Dies kann auch kreativ geschehen: Ich denke etwa an einen Laufwettbewerb, aus dessen Anmeldegebühren man etwas renoviert. *Klaudia Krebsz*

(84) Eine Gemeinde hat – wie alle Einrichtungen – auch finanzielle Voraussetzungen. Eine Gemeinde kann ihre Souveränität dann bewahren, wenn sie selbst diese Voraussetzungen schafft. Das kann durch private Spenden ebenso geschehen wie durch die richtige wirtschaftliche Nutzung des Eigentums der Gemeinde.
Gründet der „Betrieb" der Gemeinde auf äußere Unterstützung, wird es früher oder später zu prinzipienlosen praktischen Entscheidungen kommen und daraufhin zum Verlust der Haltung zu einem verzerrten Glaubensleben. Zur Stärkung der wirtschaftlichen Grundlagen trage ich mit meiner 45-jährigen Erfahrung in leitender Position gerne bei. *Géza Magyar*

(85) Die Mietpreise der Gemeindewohnungen sollten jährlich – im Spiegel der Inflation – überprüft werden. Es müsste erreicht werden, dass aus den Mieteinnahmen die notwendigen Erhaltungsmaßnahmen der Wohnungen beglichen werden können.
Bei den Wohnungen der Pfarrer müsste begrenzt werden, wie weit für sie die Nebenkosten die Gemeinde übernimmt und wo die Grenze an verbrauchter Energie erreicht, über der sie selbst die Nebenkosten tragen müssen. Damit könnten Ausgaben gespart werden. *Katalin Hajnal*

Unsere Gemeinde und ihre Medien

(86) Der Christophoros könnte farbig erscheinen. *Dániel Szabó*

(87) Der Christophoros sollte häufiger erscheinen. *Lili Varga*

(88) Die Gemeinde hat zwar schon eine gute Homepage, die Infos und Beiträge sind aber nicht aktualisiert bzw. teilweise veraltet. Es wäre schön, wenn man über die Homepage über Termine und geplante Aktivitäten in der Gemeinde besser informiert würde. Vielleicht wäre dies eine interessante Aufgabe für EDV-Begeisterte in der Gemeinde oder ein Projekt für die Jugendgruppe? *Oliver Theurer*

Aufbrüche zur Erneuerung

(89) - Fachleute sollten sich um das Gemeindehaus und Immobilienfragen kümmern, damit die Pfarrer sich in

erster Linie um das geistliche Leben der Gemeinde und ihrer Mitglieder kümmern können.
- Die Pfarrer sollten eine ständige Supervision erhalten. Die Seelsorge unserer Gemeindepfarrer und ihre bessere Zusammenarbeit sind wichtig.
- Die – ungarischen – Gottesdienste könnten jugendlicher sein, indem z.B. Jugendliche einbezogen werden und mitunter zur Gitarre gesungen wird. Nicht immer, aber dann und wann.
- Das Presbyterium sollte jung und dynamisch sein. So könnten mehr junge Menschen ins Gemeindeleben einbezogen werden und die Offenheit für Neues wäre größer. *Patricia Schlögl*

Der Missionsbefehl

(90) Den Missionsbefehl zu erfüllen ist Aufgabe für die Pfarrer, Gemeindeleiter und -mitglieder gleichermaßen. Dem müsste auf verschiede Art nachgekommen werden:

a) Die Steigerung der Anzahl aktiver Gemeindeglieder
- Das Aufsuchen derer, die sich aus dem aktiven Gemeindeleben zurückgezogen haben
- Wenn sie krank sind, sollen sie besucht werden und soll ihnen geholfen werden.
- In Trauerfällen sollen die Hinterbliebenen unterstützt werden.
- Wenn sie verletzt wurden, sollen die Hintergründe geklärt werden und die Betroffenen mit Geduld und Liebe zurück in die Gemeinde gerufen werden.
- Wenn sie in Altenheimen leben (auch in anderen Altenheimen als dem evangelischen gibt es Gemeindeglieder), sollen sie besucht werden.

b) Die Einbeziehung neuer Gemeindeglieder
- Nach Trauungen soll gleichsam als Fortsetzung der Traugespräche der persönliche Kontakt mit dem Paar beibehalten werden, bzw. es können Gruppenangebote für frisch Vermählte angeboten werden.
- Wenn Kinder geboren und getauft werden sollen die Familien besondere Aufmerksamkeit und gegebenenfalls Hilfe erfahren.
- Die Lehrer und Schüler der evangelischen Schulen sowie die Eltern sollten regelmäßig ins Gemeindeleben einbezogen werden (Mitwirkung im Gottesdienst, freiwilliges Putzen in der Kirche und um die Kirche herum)
- Die Pflege der Kontakte zu den Schulen, Kindergärten und Altenheimen kann durch gemeinsame Programme und Ausflüge ermöglicht werden.

c) Der Kontakt zu den Schwesterkirchen
Die traditionelle Ökumenische Gebetswoche ist gut, aber nicht genug. Ein fortwährender Dialog über Gemeinsamkeiten und Verschiedenheiten über die Lehren der Kirche wäre wünschenswert.

d) *Ständige Ordnung und Sauberkeit* in der Kirche, im Bereich um die Kirche und in allen Bereichen des Gemeindelebens

e) Traditionelle Lieder für die Kinder und Jugendlichen
In den Kindergottesdiensten und Religionsstunden sollen die Kinder nicht nur die „neuen Lieder" kennenlernen, sondern auch die traditionellen Gemeindelieder. Es sollte eine Liste von Liedern zusammengestellt werden, die jedes Kind zumindest aus dem Gesangbuch singen können soll.

f) Der „Ort" der Abkündigungen
Müssen am Anfang der Gottesdienste so langwierig die Abkündigungen verlesen werden? Das ist nur für diejenigen von Vorteil, die zu spät kommen, ansonsten aber nicht notwendig. Wer da ist, kann den Nachrichtenbrief mitnehmen; wer nicht da ist, hört die Abkündigungen ohnehin nicht.

g) Der „Luther-Platz"
Es wäre gut, wenn der Platz vor der Kirche den Namen „Luther-Platz" bekommen würde und wenn dort eine Luther-Statue stehen würde. Als Künstler könnte an László Kutas gedacht werden. (Meines Wissens würde die Stadt den Sockel finanzieren, für die weitere Finanzierung könnten sicherlich Quellen gefunden werden.) *Sarolta Stinnerné Hubert*

Bewahrung der Schöpfung

(91) Wir Menschen haben Talente bekommen, die Umweltprobleme zu verstehen und gemeinsame Lösungen zu finden. Das gibt uns die Verantwortung für die Bewahrung der Schöpfung und für den nachhaltigen Verbrauch von Wasser, Energie und anderen Ressourcen, sowohl im Gemeindeleben als auch in unseren Haushalten. In der Harmonie mit der Natur und mit den Mitmenschen können wir eine lebenswerte Umwelt hinterlassen. *Dr. Borbála Gálos*

Sich in Dankbarkeit üben

(92) Wir haben ein ausgesprochen vielfältiges Gemeindeleben mit vielen Gottesdiensten, Gruppen und weiteren Angeboten für alle Altersgruppen. Zudem gibt es zahlreiche Gemeindeglieder, denen die Gemeinde wichtig ist und die sich aktiv für sie einsetzen. Mir ist wichtig, dass wir nicht nur danach streben, was man noch verbessern kann, sondern dass wir all das Gute, das wir erleben dürfen, dankbar wahrnehmen. Ich wünsche uns, dass diese Dankbarkeit Gott und den Menschen gegenüber eine tragende Rolle in unserem gemeindlichen Tun und Denken einnehmen und behalten möge. *Györgyi Ábrahámné Kheim*

Der Blick in den Spiegel

(93) Meinen Blick wieder zu öffnen, nicht immer nur die Gedanken in meiner Welt schweifen lassen. Wieder mehr an andere denken, die Gedanken mit anderen teilen, das Ich in ein Wir tauschen. Liebe nicht immer erwarten – stattdessen selbst den ersten Schritt machen. Mehr Vertrauen mitbringen und nicht warten bis zur letzten Sekunde um sicher zu gehen. Nicht bei der ersten Schwierigkeit umkehren, sondern es noch einmal versuchen. Das würde ich von mir selbst für die Zukunft erwarten. *Oliver Clausing*

(94) Nutze deine Kraft, man lebt nur, wenn man schafft! (Dieser Spruch ist sicherlich im Sinne der lutherischen Lehren.)
Und: Nicht das ist die Frage, was die Gemeinde für dich tut, sondern was du für die Gemeinde tun kannst! *Ferenc Posch*

(95) „Tut Buße!" – waren Jesu Worte, die Luther zum Dreh- und Angelpunkt seiner Thesen machte. Luther rief auch zum Gebet „im stillen Kämmerlein" und zum regelmäßigen Abendmahl auf. Aktueller denn je, und doch sind Worte wie Buße, Stille, Reue, Demut fast in Vergessenheit geraten. Also ist eine Umkehr höchst angebracht, indem Buße nicht nur in „Einbußen", „Bußgeldern" physikalisch in unserem Leben vorhanden ist, sondern als Bereuen unserer Sünden, nicht relativiert, sondern an den zehn Geboten gemessen, damit die Welt durch uns besser wird.
In der Frage „Luther und der Papst" sehe ich eine positive Entwicklung: Ich denke, Martin Luther und Papst Franziskus, aber auch die mir bekannten früheren Päpste wären dicke Freunde. Für erlebte Ökumene gab es und gibt es auch anhand der Jubiläumsfeierlichkeiten inhaltsreiche Momente – solche wünsche ich mir und uns auch in Zukunft viele! *Katalin Hirschler*

Die Stadt mit dem einzigen Lutherdenkmal in Tschechien

Ist die tschechische Stadt Asch (Aš) eventuell Partnerstadt von Sopron? Diese Frage tauchte in mir auf, als ich die unzähligen Parallelen mit Sopron in der Kleinstadt Asch entdeckte.

Schon die Lage der beiden Städte ist ähnlich, beide befinden sich in einer Ausbuchtung der westlichen Grenzlinie. Dementsprechend ist ihr Schicksal nach dem Zweiten Weltkrieg das gleiche: Ausweisung der Deutschen, Erklärung der Umgebung für Sperrgebiet, Einstellung jeder Förderung, mit einem Wort: Rücktritt in jeder Hinsicht.

Die einst florierende evangelische Gemeinde füllte die schöne Kirche mit zwei Emporen Sonntag für Sonntag. Die Kirche überlebte den Krieg, die Gemeinde musste aber schmerzhafte Verluste verbuchen. In den 50er Jahren ereignete sich während Renovierungsarbeiten eine riesige Explosion, wahrscheinlich von einem Gasofen ausgehend, die die Kirche so sehr zerstörte, dass sie nicht mehr aufgebaut werden konnte. Heute sieht man lediglich ihre Grundmauern und einige exemplarisch aufgestellte Grabplatten. Die evangelische Gemeinde trifft sich nun in einem früheren Wohnhaus. In der Nähe der ehemaligen Kirche steht das im Titel erwähnte Lutherdenkmal.

Als ich den „Hausberg" der Stadt bestieg, um vom Aussichtsturm aus das Panorama auf das frühere Dreiländereck (BRD/DDR/Tschechoslowakei) zu genießen, ging ich an einer lebensgroßen Büste von Friedrich Ludwig Jahn vorbei. Jahn, auch Turnvater genannt, hat zur gesunden Lebensführung der Jugend viel beigetragen. Mir kam der Gedanke auf: Wenn ich zu gefundenem Geld komme, lasse ich ein ähnliches Denkmal an die Thirrings im Wald errichten.

So wirklich zu Hause fühlte ich mich aber, als ich im Museumsgarten die alten Grabsteine entlang den Mauern entdeckte. Das Gebäude des Museums selbst besaß früher die ansehnliche Familie Zedwitz – wie bei uns eben die Lenks.

Würden so viele Ähnlichkeiten für eine Partnerschaft reichen?

Zsuzsa Hajdu-Siklósi

Musikalischer Advent 2017

Herzliche Einladung zum Musikalischen Advent am Freitag, 8. Dezember 2017 um 17 Uhr im großen Saal des Gemeindehauses: Zahlreiche Gemeindeglieder gestalten in Musik und Wort diesen vorweihnachtlichen Abend.

Vorfreude auf den Weg zur Konfirmation

Die zwölf deutschen Konfirmanden

Ein neuerlicher Rekord steht uns ins Haus: Zwölf Jugendliche haben sich zur deutschsprachigen Konfirmation gemeldet – eine Anzahl, wie sie seit 1946 nicht mehr erreicht wurde. Darüber hinaus ist es eine ganz hervorragende und liebenswerte Gruppe. Warum sie sich für den deutschen Konfirmandenunterricht angemeldet haben, berichten sie uns hier. Begleiten wir sie als Gemeinde mit herzlicher Zuwendung und im Gebet auf ihrem Weg zur Konfirmation.

Ich besuche den deutschen Konfirmandenunterricht, weil ich den Glauben besser kennenlernen und mich in der deutschen Sprache üben möchte.

Ábel Füzi

Ich habe schon im Vorfeld viel Gutes vom deutschen Konfirmandenunterricht gehört und habe mich bei der Kinderbibelwoche sehr wohlgefühlt.

Olivér Orbán

Einst besuchte ich schon die Kindergruppe – und nun freue ich mich mit Offenheit und Spannung auf die Konfirmandenzeit.

Anna Gangl

Ich bin aktives Kirchenmitglied – besuche auch die Kindergruppe – und für mich war klar, dass ich mich dem deutschen Konfirmandenunterricht anschließen möchte.

Gergely Horváth

Ein paar Klassenkameraden berichteten, dass der deutsche Konfirmandenunterricht gut ist. Schließlich gab mir meine Mutter noch einen Ruck – und nun gehöre ich zu dieser Gruppe

Mirkó Magyarász

Ich bin gerne in dieser Gruppe, weil ich glaube, dass ich meinen Mut hier üben kann. Ich fühle mich in der Gruppe sehr wohl und komme immer gerne, weil die Gruppe gut ist.

Lilien Somlai

Meine Schulkameraden und Bekannten sagten mir, dass der deutsche Konfirmandenunterricht sehr gut ist. So habe ich mich gern der Gruppe angeschlossen.

Vivien Győrfi

Meine große Schwester ist in der Jugendgruppe und bei vielerlei Jugendprogrammen dabei und fühlt sich sehr wohl. Zudem sind die meisten meiner Freunde Österreicher – und so lerne ich auch ein paar Ungarn besser kennen.

Bibi Faragó

Ich wollte auf jeden Fall zum Konfirmandenunterricht gehen. Den ungarischen Unterricht könnte ich jedoch wegen meines Sports nicht besuchen – und so kam ich zum deutschen.

Bence Lankovics

Ich möchte „vollwertiges" Mitglied der Kirche sein – und deshalb habe ich mich angemeldet. Zudem haben auch meine großen Schwestern konfirmiert, so dass ich ihnen natürlich auch in dieser Tradition folge.

Márk Hirschler

Ich habe mich angemeldet, weil es mir wichtig ist, konfirmiert zu werden. Zudem besuchen mehrere meiner Bekannten auch den deutschen Konfirmandenunterricht.

Zsigmond Róth

Ich besuche den deutschen Konfirmandenunterricht, weil ich mein Deutsch verbessern möchte. Und auch die Gemeinschaft in der Gruppe gefällt mir.

Zsombor Körmendy

Engedjétek hozzám jönni...

Az idén szeptemberben nagy létszámmal indultak el a konfirmandus csoportjaink: 12 fiatal német, 31 magyar nyelven készül a konfirmációra. A fenti képen a magyar csoport egy része látható.

Hunyadi óvodások a gyermek-istentiszteleten

Az evangélikus óvodások minden évben egy kis műsorral készülnek az aratási hálaadó gyermek-istentiszteletre.

Az idén is a négy csoportunkból azokkal a gyerekekkel, akik jelentkeztek erre az alkalomra, – ehhez a hálaadó istentisztelethez kapcsolódó – énekeket énekeltünk, imádságot mondtunk. A teremtett világról, annak szépségéről és a hálaadásról szóltak az énekeink: „Csupa fény az Isten kertje, alma, körte érik benne. Jószívű az, aki adja: mindnyájunknak Égi Atyja!”

Nagy örömmel készülünk ezekre az alkalmakra gyermekek, óvónők egyaránt. Szívesen gyűlnek a gyerekek az óvó nénik köré, amikor közösen gyakoroljuk az énekeket. A dalokat többnyire mozdulatokkal kísérjük, így még könnyebb azoknak a megtanulása.

Különösen kedves a gyermekeknek, hogy az istentisztelet előtt Erzsi néni matricával várja őket, és ki-ki a neve mellé ragaszthatja. A legutóbbi alkalmon a műsorban részt vett gyermekek egy külön lapon is a napocska köré, a nevük mellé, mint egy-egy napsugár ragaszthattak egy-egy gombás matricát és egy csillagot. Ezt az emléklapot magunkkal vittük és most az óvoda faliújságját díszíti.

Kértük az óvodásainkat, hogy aki tud, hozzon egy-egy zöldséget vagy gyümölcsöt az oltárra, melyet az istentisztelet végén közösen lehetett elfogyasztani.

Óvodásaink közül sokan rendszeres résztvevői a gyermek-istentiszteleteknek, de jó páran vannak azok, akik e látogatások alkalmával kapnak kedvet a csatlakozáshoz. Célunk, hogy óvodásaink közül minél többen vegyenek aktívan részt a gyülekezeti alkalmainkon, hiszen óvodásaink zöme evangélikus felekezetű.

A tanév folyamán még további két alkalommal megyünk óvodásainkkal gyülekezeti istentiszteletekre. Advent 2. vasárnapján 10 órakor, virágvasárnap pedig ismét a gyermek-istentiszteleten szoktunk énekelni.

Jó érzés volt részt vennünk az egyébként is nagy létszámú istentiszteleten, ahol ilyen sok család tud közösen ünnepelni, hálát adni.

Dr. Majorné Bruckner Judit

Kreativitás és fantázia

Hunyadis sikerek és élmények a közelmúltból

A Hunyadi János Evangélikus Óvoda és Általános Iskolában 2013 óta működik a KÉZ-osztály. Ebben az osztályban az ismeretek, a tudás megszerzését sok-sok játékos cselekvésbe ágyazva tesszük lehetővé, kiegészítve mindezt a zene, tánc, kézműves foglalkozások segítségével.

Előtérbe helyezzük a kreativitás fejlesztését, teret adunk a fantázia kibontakoztatására. A hangsúly a pozitív élményszerzésben van minél több tevékenységi formával támogatva, hiszen ki ebben, ki abban ügyesebb. Odafigyelünk a művészeti nevelésre, múzeumba járunk, pályázatokon veszünk részt.

Szeptemberben a 2. d osztály az Opel által meghirdetett Kedvenc autóm elnevezésű pályázatán több tanuló is kiváló eredményt ért el. Simon Jázmin belépőt nyert a győri állatkertbe, valamint családjának egy hétvégi autóhasználatot.

2017. október 7-én a GYIK rendezvényházban 3. alkalommal rendezték meg a Gombás mulatságot. Rajzpályázatot hirdettek alsó tagozatos tanulóknak, melyen az 1. és 2. osztályos KÉZ-esek is részt vettek. Tanulóink emléklapot, csokit, valamint meghívást kaptak a Kukori c. mesejáték előadására. Az 1. d osztály megkapta a legkreatívabb osztály címet.

Reméljük, ez az elismerés arra ösztönzi tanulóinkat, hogy más alkalmakkor is részt vegyenek pályázatokon, ahol megmutathatják kreativitásukat, fantáziájukat.

Schöll Krisztina tanító

Várjuk az általános iskolás gyerekek és szüleik jelentkezését a magyar és a német nyelvű karácsonyi gyerekműsorra a hitoktatóknál és a lelkészeknél.

Gyülekezetünk hitoktatóinak vallomása hivatásukról

Azért szeretek hittant tanítani, mert a Biblia tanításán keresztül ismertethetem meg a gyerekekkel a hittan és az erkölcstan alapjait. A kis létszámú csoportok sok beszélgetésre és játékra adnak lehetőséget, amire úgy gondolom, nagy szüksége van a mai gyerekeknek. A közös játék által egyszerű hittancsoportból közösséggé válnak a diákok és ráadásként a megtanult tananyagot is elmélyítjük így játékos formában. A beszélgetések megerősítik őket abban, hogy a mai digitális világban igenis van létjogosultsága a valós emberi kapcsolatoknak. Örülnék neki, ha közelebb tudnám hozni hozzájuk a vallást, megismertethetem velük Isten erejét, Jézus szeretetét. Az órák végén közösen imádkozunk a napi feladatokért, dolgozatokért, felelésekért.

2008 óta végzem hivatásomként a hitoktatást a Soproni Evangélikus Egyházközséghez tartozó iskolákban, 2 kisebb megszakítással. 2012 nyarán született meg Júlia lányom, 2015 őszén pedig Nóra lányom, így 2 és 1 évet kihagytam a szolgálatban. Már édesanyaként is látom, hogy mennyire fontos a gyerekek hitre nevelése, gyülekezeti alkalmak rendszeres látogatása. Nagylányom például nagyon szeret segíteni a hittanórákra és a gyerekistentiszteleti mocorgó alkalmakra való felkészülésben, de a hittankönyvek is nagyon érdeklik. Kisebbik lányom egyelőre még csak a 8. osztályos hittankönyvért rajong, mert az elején egy süni található. Bízom benne, hogy Isten segítségével sikerül jó irányba terelgetnem a saját és a hittanórán rám bízott gyermekeket is.

Kovácsné Tóth Anna

Sopronban születtem, itt is érettségiztem a Líceumban. 2013-ban az Evangélikus Hittudományi Egyetemen teológus-lelkész diplomát szereztem, ezt követően 4 évig Békéscsabán iskolalelkészként szolgáltam. 2017 szeptemberétől a Soproni Evangélikus egyházközségben hitoktatóként tevékenykedek.

Mindig is fontos volt számomra a fiatalokkal való foglalkozás, az ifjúsági munka. A hitoktatás lehetőséget ad arra, hogy a diákok megtapasztalják a Krisztus közösségéhez való tartozás élményét. Játékos, éneklős órák keretében érezhetjük meg együtt a Mennyei Atya szeretetét. Fontos számomra, hogy a beszélgetésekben az életüket érintő, az őket foglalkoztató kérdésekről bizalmi közegben tudjunk együtt gondolkodni, imádságban Gondviselőnk elé vinni. Sokszor tapasztalom, hogy minderre igazán szükségük van a mai fiataloknak, hiszen számtalan kérdés foglalkoztatja őket, útjukat keresgélik. Éppen ezért a hitoktatás egy igazi és felelősségteljes missziós terület, ahol fontos, hogy diákjainkkal együtt a Bibliai történeteken keresztül megismerjük Teremtőnket, átéljük a Jézusi szeretetközösséget.

Halász Alexandra

Mi lesz ebből a gyermekből? Teszik fel a kérdést a szülők és néha a gyermekek is a jövő útjait, lehetőségeit kutatva. Ezen, a számomra egykor oly kínzó kérdésen gyerekként sokszor elgondolkodtam, de válaszra nem találtam. Isten azonban *titkos bánya mélyiben formálta terveit* velem kapcsolatban, amelyeket aztán napvilágra hozva meg is mutatott.

Isten drága kegyelme – amely hiszem, az Ő tervébe illett –, hogy nagyon fiatalon, 11 évesen hitre jutottam és elfogadtam Jézus által adott szabadítását. Az Úr egy csodálatos gyülekezetbe helyezett Répcelakon, ahol a hitem erősödhetett, növekedhetett. Azonban fogalmam sem volt, hogy mi lesz belőlem. Iskoláimat elvégezve, munkába állva emlékszem, 22 évesen egy bibliaköri szolgálat alatt belém hasított: *„Istenem, soha nem gondoltam, hogy velem, a mindig csendes, visszahúzódó lánnyal ez a terved, hogy gyerekek között szóljon, beszéljen, Rólad tegyen bizonyságot!"*. Pár évvel később Isten elvezetett a Teológiára, majd ide Sopronba a hitoktatás szolgálatát végezni.

Ami közel tíz évvel ezelőtt belém hasított, ma is igaz: Istenről szeretnék bizonyságot tenni a gyerekeknek minden hittanórán. Hiszem, hogy Isten őket is meg akarja szólítani és az életük Megváltója, Szabadítója akar lenni, hiszen szereti őket. A gyerekek számára mi, hitoktatók vagyunk az igehirdetők, hiszen hogyan hinnének, hogyan tudnának a szabadításról, ha nem hallanak róla tőlünk.

A gyerekekben jelen lévő kérdések a világgal, az élettel, a létükkel kapcsolatban a hittanórákon őszintén előkerülnek, és hiszem, hogy a Szentlélek megadja ezekre a bölcs válaszokat és hitet teremt a gyerekek szívében.

Negyedik osztályos gyerekek a minap ezt mondták: *„Úgy érezzük itt, olyan fontos dolgokról beszélgetünk, amik segítenek nekünk a mindennapokban."* Majd elkezdték sorolni az imádságot, imameghallgatásaikat, Isten jelenlétét az életükben. Milyen csodálatos, hogy nem hiábavaló a mi szolgálatunk! Ahol pedig ma még nem látszik a vetés eredménye, ott majd idővel kibújik a szár és reménység szerint sokszoros termést hoz.

Nekünk egy dolgunk van: továbbadni a ránk bízott drága kincset a ránk bízottaknak.

Őri Katalin

„Tisztelettel gondolunk vissza nagyszerű tanárainkra, de hálát azok iránt érzünk, akik megérintették a lelkünket. A tanterv nagyon fontos, új ismeretanyag, de a melegség életfeltétel a sarjadó növény és a gyermeki lélek számára." (Carl Gustav Jung)

Hivatástudatomra Krisztus követése közben leltem. Jelmondatom: Szeretettel tekinteni, bánni a gyermekekkel, minden rám bízottal. Ez a kulcs, ami megnyit és elvégez mindent a lelkekben, az ismeretátadásban, befogadásban. A találékony, kreatív szeretet megtalálja előbbutóbb az utat mindenkihez, egyéni, személyre szabott, sajátos módon. „Szeretni valakit azt jelenti, hogy olyannak látjuk, amilyennek őt Isten elgondolta" (Dosztojevszkij) Az Isten üzenetét, az evangélium soha el nem avuló, fakuló, felszabadító örömhírét boldogan osztom meg a Biblia világán keresztül zenével, dallal, képi elemekkel, kézművességgel, jóízű beszélgetésekkel, játékokkal.

Családommal élek, három, ma már felnőtt fiamat is e szellemben neveltem. Az Evangélikus Teológiai Akadémián végeztem 1989-ben. 1991 óta a soproni gyülekezet hitoktatói szolgálatában tevékenykedem. Rendszeresen igyekezem részt venni továbbképzéseken, hogy hatékonyságomat, eszköztáramat továbbfejleszthessem. Ökumenikus lelkigondozói közösség munkatársaként tovább gyarapíthatom ismereteimet, elméletben, gyakorlatban, amelyet sikerrel kamatoztathatok a gyermekek körében is.

Mindenhez, mindehhez elengedhetetlen az állhatatos imaháttér, erőtér, amivel szüntelenül töltekezem és közvetítem: „Ami lehetetlen az embereknek, az Istennek lehetséges." Lk 18,27 Egyéni módon és közösségben, gyülekezetünk női imakörében, a gyülekezeti házban együtt imádkozunk minden hónap első és utolsó csütörtökén 19 órakor. Kortól, háttértől függetlenül minden nőtársat szeretettel hívunk és várunk!

Cséry Ágnes

Tervezett programok

„Egy este az evangélikusoknál"

- December 3-án, vasárnap 18 órakor a zeneiskola koncertje a nagyteremben.
- December 9-én, szombaton 18 órakor a Fidelissima Vegyeskar Adventi fények című koncertje a templomban.
- December 16-án, szombaton 18 órakor Szekeres Adrien koncertje a templomban.
- December 18-án, hétfőn 18 órakor gospelkoncert a templomban.

Csoportjaink alkalmai

- **bibliaóra** minden hétfőn 15 órakor a Fabricius Szeretetotthon kápolnájában (november 27-éig, majd január 8-ától)
- **adventi istentiszteletek** december 4-én, 11-én és 18-án, hétfőn 15 órakor a Fabricius Szeretetotthon kápolnájában
- **bibliaóra** minden szerdán 18 órakor a kisteremben (november 1-jén és december 27-én elmarad)
- **énekkar** minden szerdán 17 órakor a klubszobában (december 27-én elmarad)
- **barkácskör-Bastelkreis** minden pénteken 15 órakor a társalgóban (december 22-én és 29-én elmarad)
- **ifi – Jugendgruppe** (13-18 éves fiataloknak) minden pénteken 17.30-kor az ifiteremben (december 29-én elmarad)
- **nagyifi** (17-27 éves fiataloknak) minden pénteken 19.30-kor az ifiteremben (december 29-én elmarad)
- **női imaóra** november 2-án, 16-án, december 7-én és 21-én, csütörtökön 19 órakor
- **Forrás-klub** november 6-án és december 4-én, hétfőn 18 órakor a kisteremben
- **filmklub** november 20-án és december 18-án, hétfőn 18 órakor a kisteremben
- **nőslénykör** november 13-án és december 11-én, hétfőn 20 órakor a klubszobában
- **Glaubensgesprächskreis** – német beszélgetőkör november 10-én, 17-én és december 15-én, pénteken 15.30-kor a lelkészi hivatalban
- **Kirchenkaffee** november 19-én és december 17-én, vasárnap 10 órakor a kisteremben
- **baba-mama kör** november 15-én, december 6-án és 20-án, szerdán 10 órakor az ifiteremben
- **FiFi kör** november 18-án és december 9-én, szombaton 9 órakor a nagyteremben
- **mocorgós délelőtt** november 25-én, szombaton 10 órakor a nagyteremben
- **Kindergruppe – német gyerekcsoport** november 8-án, 22-én és december 13-án, szerdán 16.30-kor a kisteremben
- **presbitériumi ülés** november 7-én és december 5-én, kedden 17 órakor a kisteremben
- **gyászcsoport** november 6-án és december 4-én, hétfőn 17 órakor a lelkészi hivatalban
- **Anonim** alkoholisták – minden csütörtökön 19 órakor és szombaton 19 órakor a társalgóban

Egyéb

- Október 31-én, kedden ünnepeljük a reformáció elindulásának 500. évfordulóját. 16.30-kor zenés áhítatot tartunk templomunkban, 18 órakor a reformátusokkal közös istentiszteletet tartunk a református templomban.
- November 3-án, pénteken 9.30-kor Mártonnaphoz kapcsolódó kézműveskedést tartunk a kisteremben – a részvételhez előzetes jelentkezés szükséges a sopron.gyujtemenyek@lutheran.hu címen.
- November 4-én, szombaton 8-tól 13 óráig jótékonysági ruhavásárt tartunk a nagyteremben. Köszönjük szépen az eddigi felajánlásokat, további ruhaadományokat az idén már nem tudunk fogadni.
- November 7-én, kedden 17 órakor A két franktól a kék frankig címmel bortörténeti előadás lesz a nagyteremben. Részvételi díj: 1000Ft
- November 11-én, szombaton a reformációi jubileumi év evangélikus központi ünnepségét tartják Budapesten, a Deák téri templomban.
- November 25-én, szombaton 9 órától egyházmegyei ifjúsági és missziói napot tartanak az Eötvös-gimnáziumban. Előadást tart Ittzés János nyugdíjas püspök a reformáció örökségéről, Fischl Vilmos, az ökumenikus tanács főtitkára a kereszténység XXI. századi helyzetéről, beszélgetés hangzik el a Kodácsy-házaspárral, zenél a Közel együttes, a nemescsói ifjúság „Akinek szívében Krisztus keresztje" címmel zenés színdarabot ad elő.
- November 26-án, örök élet vasárnapján 14.25-kor, a két temetőkápolnai istentisztelet között áldjuk meg az evangélikus temető bejárata előtt azt a fát, amit egyházunk az ország összes evangélikus gyülekezetébe eljuttatott a reformációi jubileum alkalmából.
- Adventtől kezdődően a szeretetotthoni istentiszteleteket az eddigi péntek helyett vasárnap 15 órakor tartják.
- December 3-án, vasárnap a 10 órai istentiszteleten templomi szonátákat ad elő dr. Gálos Borbála, Gerhát Orsolya, Kovács-Buzás Márta és Vados Márton.
- December 3-án, 10-én és 17-én, a három első adventi vasárnapon, a délelőtti istentiszteletek előtt és után a barkácskör jótékonysági vásárt tart a templom előterében.

• December 8-án, pénteken 17 órakor Musikalischer Advent lesz a nagyteremben.
• A magyar nyelvű karácsonyi gyerekműsor előadása december 17-én, advent 3. vasárnapján, 16 órakor lesz a templomban, a német nyelvű pedig december 24-én, szenteste 17 órakor, szintén a templomban.
• A lelkészi hivatalban karácsony hetében december 27-én, szerdán és 29-én, pénteken tartunk ügyeletet. Hivatalunk 25-én hétfőn, 26-án kedden és 28-án csütörtökön zárva tart.

Többek részéről felmerült az igény, hogy a vasárnaponkénti 8 órai istentiszteletet januárban, februárban és márciusban a gyülekezeti ház fűtött nagytermében tartsuk. A kérdésről november 26-án, vasárnap, a 8 órai istentisztelet résztvevőivel szeretnénk dönteni.

Előre felhívjuk a figyelmet arra, hogy 2018 első hónapjaiban tisztújítást tartunk gyülekezetünkben, azaz egyházközségi tisztségviselőket, presbitereket, jelölőbizottsági és számvevőszéki tagokat, valamint egyházmegyei küldötteket választunk a 2018-2024-es ciklusra. Választók és választhatók gyülekezetünk azon tagjai, akik 2017-ben fizetnek egyházfenntartói járulékot.

Kedves temetőlátogató!
Kérjük, kísérje figyelemmel, lejárt-e szerettei sírjának sírhelymegváltási ideje.
A sírhelyek gondozásánál kérjük, vegye figyelembe a temetői hirdetőtáblán is megtalálható Szabályzatot: ha 2 méternél magasabb növény van a sírnál, azt el kell távolítani, vagy vissza kell nyesni. A temető fennállásáig megváltott sírhelyeket is szíveskedjen gondozni!
Köszönettel: a gyülekezet temetői munkacsoportja

Istentiszteleti szolgálati beosztás

2017. reformáció – óév

október 31. (reformáció)
15.00 Fabricius Szeretetotthon: Lázárné Tóth Szilvia
16.30 kétnyelvű zenés áhítat: Pelikán András + Holger Manke
18.00 reformátusokkal közös a református templomban (úrvacsorás): Ittzés János nyugalmazott püspök

november 1.
17.00 Székely kapu – ökumenikus áhítat: Pelikán András
18.00 balfi temető – ökumenikus áhítat: Pelikán András + Németh Antal r. k. plébános

november 2.
17.00 Wochenpredigt (úrvacsorás): Holger Manke

november 3.
15.00 Fabricius Szeretetotthon (úrvacsorás): Lázárné Tóth Szilvia

november 5. (Szentháromság ünnepe utáni 21. vasárnap)
8.00 magyar: Lázárné Tóth Szilvia
9.00 német: Holger Manke
9.00 gyermek-istentisztelet a nagyteremben: Pelikán András
10.00 magyar: Lázárné Tóth Szilvia
15.00 Balf: Lázárné Tóth Szilvia
16.00 kórházkápolna: Lázárné Tóth Szilvia

november 6.
8.15 a Hunyadi iskola reformációi istentisztelete: Kadlecsik Zoltán

november 9.
17.00 Wochenpredigt: Holger Manke

november 10.
15.00 Fabricius Szeretetotthon: Lázárné Tóth Szilvia

november 12. (ítélet vasárnapja)
8.00 magyar: Tóth Károly
9.00 német: Holger Manke
9.00 gyermek-istentisztelet a nagyteremben: Tóth Károly
10.00 magyar: Tóth Károly
15.00 Balf: Tóth Károly
16.00 Fertőszentmiklós: Tóth Károly

november 16.
17.00 Wochenpredigt: Holger Manke

november 17.
15.00 Fabricius Szeretetotthon: Lázárné Tóth Szilvia

november 19. (reménység vasárnapja)
8.00 magyar (beépített úrvacsorás): Pelikán András
9.00 német (úrvacsorás): Holger Manke
9.00 gyermek-istentisztelet a nagyteremben: Tóth Károly
10.00 magyar (beépített úrvacsorás): Pelikán András
15.00 Balf (úrvacsorás): Pelikán András

november 23.
17.00 Wochenpredigt: Holger Manke

november 24.
15.00 Fabricius Szeretetotthon: Lázárné Tóth Szilvia

november 26. (örök élet vasárnapja)

8.00 magyar (döntéssel a téli istentiszteletek helyéről, áldozati gyűjtéssel): Tóth Károly
9.00 német (áldozati gyűjtéssel): Holger Manke
9.00 gyermek-istentisztelet a nagyteremben: Pelikán András
10.00 magyar (beépített úrvacsorás, új liturgiás, áldozati gyűjtéssel): Tóth Károly
14.00 temetőkápolna (német), utána a reformációi emlékfa megáldása: Holger Manke
14.30 temetőkápolna (magyar): Pelikán András
15.00 Balf: Tóth Károly
16.00 Fertőszentmiklós: Tóth Károly

november 30.

17.00 Wochenpredigt: Holger Manke

december 3. (advent 1. vasárnapja)

8.00 magyar: Pelikán András
9.00 német: Gertraud Winter
9.00 gyermek-istentisztelet a nagyteremben: Pelikán András
10.00 magyar (kamarazenével, az intézményi alkalmazottak részvételével): Pelikán András
15.00 Fabricius Szeretetotthon (úrvacsorás): Lázárné Tóth Szilvia
15.00 Balf: Pelikán András
16.00 kórházkápolna: Pelikán András
18.00 Egy este az evangélikusoknál - a zeneiskolai koncert a nagyteremben, áhítat: Pelikán András

december 4.

15.00 Fabricius Szeretetotthon – adventi: Lázárné Tóth Szilvia

december 7.

17.00 Wochenpredigt (úrvacsorás): Holger Manke

december 9.

18.00 Egy este az evangélikusoknál – koncert a templomban, áhítat: Tóth Károly

december 10. (advent 2. vasárnapja)

8.00 magyar: Tóth Károly
9.00 német: Holger Manke
9.00 gyermek-istentisztelet a nagyteremben: Tóth Károly
10.00 magyar (az óvodások műsorával): Tóth Károly
15.00 Fabricius Szeretetotthon: Lázárné Tóth Szilvia
15.00 Balf: Tóth Károly
16.00 Fertőszentmiklós: Tóth Károly

december 11.

15.00 Fabricius Szeretetotthon – adventi: Lázárné Tóth Szilvia
18.00 Egy este az evangélikusoknál – koncert a templomban, áhítat: Pelikán András

december 14.

17.00 Wochenpredigt: Holger Manke

december 17. (advent 3. vasárnapja)

8.00 magyar (beépített úrvacsorás): Pelikán András
9.00 német (úrvacsorás): Holger Manke
9.00 gyermek-istentisztelet a nagyteremben: Tóth Károly
10.00 magyar (beépített úrvacsorás): Pelikán András
15.00 Fabricius Szeretetotthon: Lázárné Tóth Szilvia
15.00 Balf: Pelikán András
16.00 karácsonyi gyerekműsor a templomban: Tóth Károly

december 18.

13.00 Balfi utcai idősotthon (úrvacsorás): Pelikán András
14.00 Ikva idősotthon (úrvacsorás): Pelikán András
15.00 Fabricius Szeretetotthon – adventi: Lázárné Tóth Szilvia
18.00 Egy este az evangélikusoknál – gospelkoncert a templomban, áhítat: Tóth Károly

december 20.

8.15 a Hunyadi iskola karácsonyi istentisztelete: Kadlecsik Zoltán

december 21.

17.00 Wochenpredigt: Holger Manke

december 24. (advent 4. vasárnapja, szenteste)

8.00 magyar: Pelikán András
9.00 német: Holger Manke
10.00 magyar: Pelikán András
15.00 Fabricius Szeretetotthon: Lázárné Tóth Szilvia
16.00 Balf – ökumenikus szentesti: Tóth Károly
17.00 német – szentesti, gyerekműsorral: Holger Manke
18.00 magyar – szentesti, csatlakozó úrvacsorával: Tóth Károly

december 25. (karácsony 1. napja)

8.00 magyar (áldozati gyűjtéssel és úrvacsorával): Pelikán András
9.00 német (áldozati gyűjtéssel és úrvacsorával): Holger Manke
10.00 magyar (áldozati gyűjtéssel és csatlakozó úrvacsorával): Pelikán András
15.00 Fabricius Szeretetotthon (úrvacsorás): Lázárné Tóth Szilvia
15.00 Balf (úrvacsorás): Pelikán András
16.15 Fertőszentmiklós (úrvacsorás): Pelikán András

december 26. (karácsony 2. napja)

8.00 magyar (csatlakozó úrvacsorás): Tóth Károly
9.00 német: Holger Manke
10.00 magyar (csatlakozó úrvacsorás): Tóth Károly

december 28.

17.00 Wochenpredigt: Holger Manke

december 31. (karácsony utáni vasárnap, óév)

8.00 magyar: Tóth Károly
9.00 német: Holger Manke
10.00 magyar: Tóth Károly
15.00 Balf: Pelikán András
15.00 Fabricius Szeretetotthon: Lázárné Tóth Szilvia
16.00 óévi német (úrvacsorás): Holger Manke
17.00 óévi magyar (úrvacsorás): Pelikán András

Christophoros
A Soproni Evangélikus Egyházközség újsága
9400 Sopron, Színház utca 27.
e-mail: sopron@lutheran.hu
web: http://sopron.lutheran.hu
tel: 99/523-002; fax: 99/523-003

Nyomtatva 420 példányban.
Várható következő megjelenés:
2017. karácsony
Felelős kiadó: Tóth Károly